

บทที่ 1

บทนำ

คำว่า “พิเศษ” ในภาษาไทยแปลมาจากคำว่า “exceptionality” ในศาสตร์นี้หมายถึง “ความเบี่ยงเบนด้านพัฒนาการและพฤติกรรมจากเกณฑ์ที่ปกติอย่างมาก และอย่างชัดเจนทั้งทางบวกและลบ” ความเบี่ยงเบนนั้น เป็นได้ในทุกมิติของพัฒนาการ เช่น กาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา ภาษา ฯลฯ โดยทั่วไปความเบี่ยงเบนมักเกิดอย่างเป็นองค์รวมที่สัมพันธ์กัน ในการจำแนกกลุ่ม มักจะจำแนกความพิเศษโดยถือความชัดเจนด้านใดด้านหนึ่งเป็นหลักเกณฑ์ ทั้งนี้ มิได้หมายถึงความเบี่ยงเบนที่มีลักษณะพยาธิสภาพทางจิต (psychotic disorders) (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2545 : 2)

คำว่าเด็กพิเศษ (Children Special) หรือที่ใช้ในด้านการจัดการศึกษาพิเศษ ว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (Children with Special Needs) นั้นมีคำทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องหลายคำ เช่น คนพิการ (Cripple) ผู้มีความบกพร่อง (Handicap) เด็กออกระดับ Exceptional Children) เด็กออปกติ

1.1 ความหมายของเด็กพิเศษ

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ (Children with Special Needs หมายถึง เด็กที่มีความต้องการทางการศึกษาแตกต่างไปจากเด็กปกติ การให้การศึกษาสำหรับเด็กเหล่านี้จึงควรมีลักษณะแตกต่างไปจากเด็กปกติในด้านเนื้อหา วิธีการ และการประเมินผล เป็นคำใหม่ในวงการการศึกษาพิเศษ และได้รับความนิยมน้อย่างกว้างขวางและเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ (ผดุง อารยะวิญญู. 2533 : 2)

เด็กพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีลักษณะทางกายภาพหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากสภาพปกติทาง กาย สติปัญญา อารมณ์ หรือสังคม ซึ่งความเบี่ยงเบนนี้รุนแรงถึงขั้นกระทบกระเทือนต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก เด็กพิเศษจึงมีความต้องการและจำเป็นที่จะต้องจัดบริการทางการแพทย์ และการศึกษาพิเศษเพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้สามารถพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ไปในทางที่ดี ไกล่เคียงปกติ ได้เต็มกำลังความสามารถของแต่ละบุคคล (วาริ ธิระจิตร, 2537 : 3)

คนพิการ หมายถึง คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง อันได้แก่ คนพิการทางการเห็น คนพิการทางการได้ยิน หรือการสื่อความหมาย คนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม และคนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ. 2539 : 1)

คนพิการ (Cripple) หมายถึง คนที่ไม่สามารถเดินได้คล่องแคล่วเหมือนคนปกติไปจนถึงเดินไม่ได้ ความพิการอาจเกิดจากการได้รับบาดเจ็บหรือความอ่อนแอของอวัยวะในการเคลื่อนไหว คำนี้ไม่นิยมใช้ในทางการศึกษาพิเศษ เพราะให้ความหมายในทางลบ (ผดุง อารยะวิญญู, 2533 : 1)

ผู้ที่มีความบกพร่อง (Handicap) หมายถึง ผู้ที่มีความบกพร่องของร่างกายส่งผลกระทบต่อการทำงานในชีวิตของเขา ทำให้เขาไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้ดีเท่ากับคนปกติ แต่หากมีการ แก้ไขอวัยวะที่บกพร่องให้สามารถใช้งานได้ดังเดิมแล้ว สภาพความบกพร่องอาจหมดไป บุคคล ผู้นั้นจึงไม่ใช่ผู้ที่มีความบกพร่องต่อไปอีก เช่น ทหารพรานคนหนึ่งถูกตัดขาข้างหนึ่ง บุคคลผู้นี้มีความบกพร่องเพราะขาถูกตัด แต่ถ้าเขาใส่ขาเทียม และฝึกฝนการใช้ขาเทียมจนสามารถเคลื่อนไหวได้ดี สภาพความบกพร่องก็หมดไป เขาเป็นคนที่มีความบกพร่อง (impairment) แต่เขาไม่ใช่ handicap (ผดุง อารยะวิญญู. 2533 : 3)

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่ไม่สามารถได้รับประโยชน์จากหลักสูตร การศึกษาในโรงเรียนปกติด้วยเหตุผลบางประการหรือหลายประการ จะต้องมีการจัดหรือปรับหลักสูตรให้สนองต่อความต้องการพิเศษ เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้รับโอกาสและประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา (Ashman and Elkins. 1994 : 2)

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่ต่างไปจากเด็กปกติทั่วไปในเรื่องลักษณะทางสติปัญญา ความสามารถในการรับรู้ ความสามารถในการสื่อความหมาย และพัฒนาการด้านพฤติกรรมและอารมณ์ และความแตกต่างเหล่านี้เกิดขึ้นจนเด็กมีความต้องการการปรับปรุงแก้ไข เรื่องการเรียนการสอน หรือบริการทางการศึกษาพิเศษ เพื่อพัฒนาศักยภาพได้สูงสุด (Kirk. Gallagher. and Anastasiow. 1996 : 4)

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ คือ เด็กที่ต้องการการศึกษาที่ต่างไปจากเด็กปกติ และเด็กเหล่านี้ไม่สามารถศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพหากปราศจากโปรแกรมการศึกษาพิเศษ ความสะดวกและบริการต่าง ๆ สื่อและอุปกรณ์พิเศษ (Gearheart. 1980 : 2)

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้พยายามให้คำจำกัดความหรือความหมายของคำว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับความเข้าใจ ว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะต้องอยู่ในขอบเขต 3 ประการ คือ (เบญจมา ชลธานนท์. 2544 : 34)

1. บกพร่อง (Impairment) หมายถึง มีการสูญเสียหรือมีความผิดปกติของจิตใจ และสรีระ หรือโครงสร้างและหน้าที่ของร่างกาย

2. ไร้สมรรถภาพ (Disability) หมายถึง การมีข้อจำกัดใด ๆ หรือขาดความสามารถอันเป็นผลมาจากความบกพร่องจนไม่สามารถกระทำกิจกรรมในลักษณะหรือภายในขอบเขตที่ถือว่าปกติสำหรับมนุษย์ได้

3. ความเสียเปรียบ (Handicap) หมายถึง การมีความจำกัดหรืออุปสรรคกีดกันอันเนื่องมาจากความบกพร่อง และการไร้สมรรถภาพที่จำกัดหรือขัดขวางจนทำให้บุคคลไม่สามารถบรรลุการกระทำตามบทบาทปกติของเขาได้สำเร็จ

เด็กพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีลักษณะนอกเหนือไปจากปกติวิสัย หรือเด็กที่มีลักษณะเบี่ยงเบนไปจากเด็กปกติทั่วไปทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ จนถึงขั้นที่ไม่อาจได้รับประโยชน์จากการศึกษาตามปกติได้อย่างเต็มที่จำเป็นต้องจัดให้ได้รับการศึกษาหรือบริการพิเศษ เพื่อพัฒนาศักยภาพให้สูงสุด (พิมพ์พรรณ วรชุตินทร. 2545 : 5)

จากความหมายของเด็กพิเศษ ดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า เด็กพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีลักษณะเบี่ยงเบนไปจากเกณฑ์ปกติทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางกาย อารมณ์ สังคม หรือสติปัญญา ซึ่งมีทั้งเบี่ยงเบนไปในเชิงบวก และเชิงลบ

1.2 ความหมายของการศึกษาพิเศษ

คำว่า “การศึกษาพิเศษ” นั้นมีผู้ให้ความหมาย ไว้หลากหลาย ดังนี้

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 (2535 : 15) ไว้ว่าการศึกษาพิเศษคือ การศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจ และอารมณ์ได้เรียนรู้ อย่างเหมาะสมกับสภาพร่างกาย จิตใจ และความสามารถ และเป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือมีปัญญาเลิศได้พัฒนาความถนัดและอัจฉริยภาพของตนได้อย่างเต็มที่

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (2545 : 7) กล่าวถึงการจัดการศึกษาพิเศษว่าเป็นการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส

การศึกษาพิเศษ (Special Education) หมายถึงการให้การศึกษแก่ผู้เรียนเป็นพิเศษ ทั้งโดยวิธีการสอน การจัดดำเนินการวิธีการสอน และการให้บริการ ทั้งนี้เพราะบุคคลเหล่านี้ เป็นผู้ด้อยโอกาส และขาดความเสมอภาคในการได้รับสิทธิตามที่รัฐจัดการศึกษาภาคบังคับ ให้แก่เด็กในวัยเรียนโดยทั่วไป ซึ่งสาเหตุแห่งความด้อยโอกาสนั้น เป็นผลมาจากสภาพความ บกพร่องทาง ร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ปัญญาเลิศ ซึ่งเป็นเด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงกว่าเด็กปกติ (ศรียา นิยมธรรม. 2533 : 3)

การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่บกพร่องทางสายตา เด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่บกพร่องทางร่างกาย และ สุขภาพ เด็กที่บกพร่องทางอารมณ์ และพฤติกรรม เด็กที่บกพร่องทางการเรียน เด็กพิการ ข้ำซ้อน รวมถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งเด็ก เหล่านี้ไม่อาจได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษาที่จัดให้ปกติ ดังนั้น การศึกษาพิเศษจึง แตกต่างไปจากการศึกษาสำหรับเด็กปกติในด้านที่เกี่ยวกับวิธีสอน ขบวนการเนื้อหาวิชา หลักสูตร เครื่องมือ และอุปกรณ์การสอนที่จำเป็น การศึกษาพิเศษควรจัดให้สนองความ ต้องการ และความสามารถของแต่ละบุคคล (ผดุงอารยะวิญญู : 2542 : 13-14)

การศึกษาพิเศษ หมายถึง การรักษา และป้องกัน การรักษามีลักษณะเป็นการบำบัด รักษาความบกพร่อง ความไร้ความสามารถในการเรียนรู้ออกไปจัดหาวิธีการเรียนแบบอื่นมา ทดแทนหรือชดเชย การป้องกันโดยการจัดการบริการเพื่อสนองความต้องการพิเศษของเด็ก ตั้งแต่ก่อนวัยเรียน ใ้ช้ความพยายามในการจัดการศึกษาเพื่อป้องกัน การไร้ความสามารถไม่ให้ ขยายมากขึ้นรุนแรงมากขึ้น (พิมพ์พรรณ วรชุตินทร. 2545 : 11)

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการศึกษาพิเศษ คือการจัดการศึกษาเพื่อฟื้นฟู บำบัดและชดเชยความบกพร่อง รวมทั้งส่งเสริมศักยภาพให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทาง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ รวมถึง การจัดการศึกษา สำหรับเด็กปัญญาเลิศ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้วย

1.3 ประวัติความเป็นมาของการศึกษาพิเศษ

ในอดีตเด็กพิการมักถูกละเลย หรือถูกฆ่าทิ้ง เช่น ในสมัยของสปาร์ตาจะคัดเลือกเอา เฉพาะเด็กสุขภาพดีเท่านั้น มีผู้เริ่มสนใจเด็กพิเศษเมื่อประมาณ 3,500 ปีมาแล้ว เริ่มจากเมื่อ ผู้ปกครองอียิปต์ได้สั่งให้จัดการดูแลรักษาเด็กที่มีระดับสติปัญญาต่ำกว่าปกติ ส่วนพวกกรีก โบราณนั้น ไม่ได้ให้ความสนใจแก่เด็กเหล่านี้มากนัก ประชาชนในสมัยนั้นเรียกเด็กเหล่านี้ว่า “อิดีเยด” (idiot) หมายถึง คนโง่เขลา เป็นคำเรียกเชิงดูถูกเหยียดหยาม เด็กเหล่านี้ไม่ได้รับการ

ดูแลเลยจะถูกนำไปปล่อยให้ตายที่เชิงเขา ในสมัยโรมัน เด็กพิการถูกนำมาเป็นตัวตลกให้ความบันเทิงแก่ผู้มีอำนาจทั้งหลาย

ในสมัยกลาง เด็กเหล่านี้ก็ยังคงได้รับความสนใจน้อยมาก พวกที่ร่างกายพิการและยากจน เมื่อโตขึ้นก็ถูกปล่อยให้เป็นคนขอทานอยู่ตามถนนหนทาง เด็กเหล่านี้มักเสียชีวิตก่อนจะถึงสิบขวบ ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากแนวคิดของความเชื่อที่ว่าคนที่มีลักษณะผิดปกติในรูปแบบต่าง ๆ นั้น เป็นผลจากการกระทำของวิญญาณบาป ชั่วร้าย ผู้คนจึงไม่ปรารถนาจะเข้าใกล้ เพราะเกรงว่าจะเป็นตัวนำโชคร้ายมาให้ คนพิการจึงถูกกีดกันและขีดชั้นสิทธิต่าง ๆ

ยุคใหม่ เริ่มมีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับคนหูหนวกขึ้นในฝรั่งเศส ในราวกลางศตวรรษที่ 16 และตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1785 ที่ประเทศนี้เช่นกัน การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษประเภทอื่นก็เริ่มขึ้นในเวลาต่อมา และกระจายไปตามประเทศต่าง ๆ และพัฒนาเรื่อยมาตามลำดับจนถึงปัจจุบัน

อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาพิเศษนั้นขึ้นอยู่กับทัศนคติที่บุคคลในสังคมมีต่อเด็กพิเศษ ซึ่งอาจสรุปได้เป็น 3 ช่วง คือ เริ่มแรกในช่วงก่อนคริสต์ศักราช คนพิการถูกกีดกันและเลยทอดทิ้ง หรือไม่ได้รับการดูแลช่วยเหลือ ต่อมาในช่วงที่สองในยุคที่ศาสนาคริสต์กำลังมีอิทธิพล คนพิการก็ได้รับการปกป้อง และให้ความสงสาร ช่วงที่สาม คือ เมื่อไม่นานมานี้ก็มีความเคลื่อนไหวในแนวใหม่ คือ เป็นลักษณะของการยอมรับคนพิการ โดยยอมรับว่าคนพิการก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทัศนคติ และแนวคิดเหล่านี้มีอิทธิพลต่อลักษณะการจัดการศึกษาพิเศษด้วย

การศึกษาพิเศษในประเทศไทย

ในอดีต เด็กพิเศษในประเทศไทยก็อยู่ในสภาพเดียวกับคนพิการในประเทศอื่น ๆ ที่ถูกจำกัดสิทธิทางการศึกษา จนกระทั่งต่อมามีนักการศึกษาพิเศษได้พยายามจัดการศึกษาพิเศษให้แก่เด็กพิเศษในระยะแรกจัดให้กับเด็กพิเศษ 4 ประเภท คือ เด็กที่บกพร่องทางการเห็น เด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่บกพร่องทางสติปัญญา และเด็กที่พิการทางร่างกายตามลำดับ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่บกพร่องทางการเห็น

เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2481 โดยสตรีชาวอเมริกัน ชื่อนางสาวเยเนวีฟ คอลฟิลด์ ได้รับเด็กตาบอดมาสอนอักษรเบรลล์ให้เป็นครั้งแรกที่ตำบลศาลาแดง จังหวัดพระนคร ในระยะแรกมีนักเรียนตาบอดเพียงคนเดียวต่อมาก็ได้เพิ่มขึ้นตามลำดับ และต่อมาในปี พ.ศ. 2482 ได้มีผู้ใจบุญให้การสนับสนุนร่วมมือในการให้การศึกษาร่วมมือในการให้การศึกษาร่วมมือโดยก่อตั้งเป็นมูลนิธิขึ้น

ชื่อว่า “มูลนิธิช่วยและให้การศึกษาแก่คนตาบอดในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาแก่คนตาบอดโดยไม่จำกัดเพศ เชื้อชาติศาสนาใด ๆ โดยมีหลวงเลขาวิจารณ์เป็นประธานมูลนิธิคนแรก

ในปี พ.ศ. 2484 มีนักเรียนตาบอดเพิ่มขึ้นเป็น 14 คน

ในปี พ.ศ. 2486 รัฐบาลให้เงินอุดหนุนแก่มูลนิธิ เป็นเงิน 20,000 บาท ต่อปี

พ.ศ. 2489 มีนักเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 40 คน รัฐบาลเพิ่มเงินอุดหนุนเป็นปีละ 40,000 บาท แต่รายได้ส่วนใหญ่ได้จากเงินที่มีผู้บริจาคและเงินจากการจัดงานเมตตามันเทิงต่าง ๆ

พ.ศ. 2492 รัฐบาลได้อนุมัติให้เช่าที่ดินของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เนื้อที่ 8 ไร่เศษ ตรงสี่แยกตึกชัยสมรภูมิ ถนนราชวิถี (บริเวณที่ตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพในปัจจุบัน) มีจำนวนนักเรียนตาบอดเพิ่มขึ้นเป็น 58 คน

พ.ศ. 2494 มูลนิธิได้รับพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระบรมราชินีนาถโปรดเกล้ารับมูลนิธิไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ โดยเสด็จพระราชกุศลบริจาคเงินสมทบมูลนิธิ และได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลและประชาชน เป็นจำนวนมากจนสามารถสร้างอาคารเพิ่มเติมขึ้นอีกสามารถรับจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นได้เป็น 83 คน

พ.ศ. 2502 ได้มีบุคคลคณะหนึ่งร่วมมือกันก่อตั้งมูลนิธิช่วยคนตาบอดภาคเหนือขึ้น

พ.ศ. 2503 ได้จดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์ ประเภทสงเคราะห์คนพิการ โดยมีข้าราชการจากกรมสามัญศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ และทางกรมได้ส่งครูไปช่วยสอน โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือจังหวัดเชียงใหม่ เปิดรับนักเรียนเป็นปีแรก โดยรับนักเรียนตาบอดในภาคเหนือ ซึ่งมีภูมิลำเนาตั้งแต่จังหวัดพิษณุโลกขึ้นไป ดำเนินการสอนแบบเดียวกับโรงเรียนตาบอดกรุงเทพ

พ.ศ. 2506 มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ได้ขยายการช่วยเหลือคนตาบอดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพคนตาบอดขึ้นที่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อฝึกอาชีพให้แก่คนตาบอดให้มีความรู้ความชำนาญที่จะประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ตามสมควร

และในปีเดียวกันกรมสามัญศึกษาได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิอเมริกันเพื่อคนตาบอดโพ้นทะเล ได้จัดตั้งโครงการให้เด็กตาบอดเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนพญาไท จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ใน พ.ศ. 2509 กรมสามัญศึกษาได้ขยายโครงการทดลองให้เด็กตาบอดเรียนร่วมกับเด็กปกติออกไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิอเมริกัน เพื่อคนตาบอดโพ้นทะเล จัดอบรมครูจังหวัดต่าง ๆ จังหวัดละ 1 คน คือ กรุงเทพมหานคร นครศรีธรรมราช พัทลุง

สงขลา ปราชญ์บุรี มหาสารคาม นครราชสีมา ลำปาง อุบลราชธานี บุรีรัมย์ ในแต่ละจังหวัด จะมีเด็กตาบอดเรียนร่วมชั้นกับเด็กปกติ

ในปัจจุบันมีเด็กตาบอดเรียนร่วมกับเด็กปกติอยู่ในโรงเรียนต่าง ๆ หลายแห่งตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ไปจนถึงระดับอุดมศึกษาและมีคนตาบอดที่สำเร็จการศึกษาถึงระดับปริญญาแล้วหลายคน

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน

การศึกษาสำหรับเด็กที่บกพร่องทางการได้ยินได้ก่อกำเนิดเป็นที่สองรองจากการศึกษาของคนตาบอดในประเทศไทยโดยกระทรวงศึกษาได้ตั้งหน่วยทดลองสอนคนหูหนวกขึ้นเป็นครั้งแรกในวันที่ 10 ธันวาคม 2494 ซึ่งตรงกับวันฉลองครบรอบปีแห่งการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติหน่วยทดลองนี้ได้จัดขึ้นที่โรงเรียนเทศบาล 17 (โรงเรียนวัดโสมนัสวิหารในปัจจุบัน) จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีนักเรียนครั้งแรก 5 คน ม.ร.ว. เสริมศรีเกษมศรี ซึ่งเป็นคนไทยคนแรก ที่สำเร็จการศึกษาปริญญาโท ทางด้านการศึกษาสำหรับคน หูหนวก จากวิทยาลัยกาลอเดทประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มาทำการสอนด้วยตนเอง และได้เป็นครูใหญ่คนแรกของโรงเรียนสอนคนหูหนวก

ต่อมาปี พ.ศ. 2496 มีจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ทำให้จำนวนห้องเรียนซึ่งมีเพียงห้องเดียวสำหรับคนหูหนวกในโรงเรียนโสมนัสวิหารนี้คับแคบลง คุณหญิงโตะ เนติบัญญัติ ได้มีจิตศรัทธาบริจาคที่ดิน จำนวน 5 ไร่ 1 งาน 23 ตารางวา รวมทั้งตัวอาคารให้ด้วย ที่ดินและอาคารนี้ ตั้งอยู่เลขที่ 137 ถนนพระราม 5 เขตดุสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตั้งเป็น โรงเรียนสอนคนหูหนวกดุสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนเศรษฐเสถียร ชื่อนี้ได้มาจากสองนามสกุลรวมกัน คือ “เศรษฐบุตร” ซึ่งเป็นนามสกุลของพระยาพรเนติบัญญัติ ผู้สามีกับนามสกุลเดิมของคุณหญิงโตะ คือ “โชติกเสถียร” โรงเรียนได้เปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2496 และมีมูลนิธิเศรษฐเสถียรให้การช่วยเหลืออนุเคราะห์ แก่ โรงเรียนร่วมกับงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการ ในตอนแรกที่เปิดใหม่มีจำนวนนักเรียน 43 คน มีครู 7 คน

จำนวนเด็กหูหนวกได้เพิ่มมากขึ้นทุกปีจนโรงเรียนไม่สามารถจะรับได้ทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2504 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ก่อตั้งโรงเรียนสอนคนหูหนวกแห่งใหม่ขึ้นใหม่ที่ทุ่งมหาเมฆโดยให้ชื่อโรงเรียนแห่งใหม่นี้ว่า “โรงเรียนสอนคนหูหนวกทุ่งมหาเมฆ”

ในปี พ.ศ. 2511 กระทรวงศึกษาธิการได้ก่อตั้งโรงเรียนสอนคนหูหนวกขึ้นสำหรับเด็กหูหนวกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ให้ชื่อว่า “โรงเรียนสอนคนหูหนวกขอนแก่น” ได้เปิดสอนเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2512

ในปี พ.ศ. 2513 เปิดโรงเรียนสอนคนหูหนวกสำหรับเด็กภาคเหนือขึ้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตาก ให้ชื่อว่า “โรงเรียนสอนคนหูหนวกตาก”

ในปี พ.ศ. 2517 เปิดโรงเรียนสอนคนหูหนวกสำหรับเด็กหูหนวกภาคใต้ ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ให้ชื่อว่า “โรงเรียนสอนคนหูหนวกสงขลา”

ปี พ.ศ. 2521 กระทรวงศึกษาธิการ โดย ศาสตราจารย์นายแพทย์บุญสม มาร์ติน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งเปลี่ยนชื่อโรงเรียนสอนคนหูหนวกต่าง ๆ (ยกเว้น โรงเรียนเศรษฐเสถียร) เป็นโรงเรียน “โสตศึกษา” โรงเรียนเหล่านี้จึงมีชื่อว่าโรงเรียนโสตศึกษาตั้งแต่นั้นมา ในขณะที่เดียวกันในปีนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งโรงเรียนโสตศึกษาสำหรับเด็กหูหนวกทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มขึ้นมาอีกโรงเรียนหนึ่งที่บางแสน จังหวัดชลบุรี โดยให้ชื่อว่า “โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดชลบุรี”

ปี พ.ศ. 2520 มูลนิธิอนุสารสุนทร ดำริก่อตั้งโรงเรียนสอนเด็กหูหนวกขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ให้ชื่อว่า “โรงเรียนอนุสารสุนทร 2” นับเป็นโรงเรียนสอนคนหูหนวกเอกชนแห่งแรก แต่ต่อมาก็ได้ โอนมาขึ้นกับกระทรวงศึกษาธิการเหมือนโรงเรียนโสตศึกษาอื่น ๆ แต่ยังใช้ชื่อว่าโรงเรียนอนุสารสุนทรเหมือนเดิม

ในปี พ.ศ. 2522 กระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโรงเรียนสอนเด็กหูหนวกที่มีอาคารชั่วคราวอย่างอื่น ๆ ด้วย โดยเปิดที่บริเวณวัดจำปา เขตตลิ่งชัน ให้ชื่อว่า “โรงเรียนโสตศึกษาวัดจำปา”

นอกจากโรงเรียนสอนคนหูหนวกดังที่กล่าวมาแล้วนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้จัดการศึกษาสำหรับเด็กประเภทนี้แบบเรียนร่วมในโรงเรียนปกติอีกหลายแห่ง คือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏ เริ่มโครงการทดลองสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับก่อนวัยเรียนขึ้นที่โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ในปี พ.ศ. 2512 โดยทดลองนำเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินวัยก่อนเข้าเรียนมาเตรียมความพร้อมทางด้าน การเรียน ด้านภาษา เพื่อเรียนร่วมชั้นกับเด็กปกติในระดับประถมศึกษาและได้เจริญก้าวหน้าเรื่อยมา ปัจจุบันเป็นสถานที่สาธิตการสอนของภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

พ.ศ. 2516 กรมสามัญได้จัดชั้นเรียนสำหรับเด็กหูตึงขึ้นในโรงเรียนพญาไท และติดต่อมาจนถึงปัจจุบัน และนักเรียนสาธิตจากภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ส่วนมากจะส่งเข้าเรียนที่โรงเรียนพญาไทนี้

ตั้งแต่ พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา กรมสามัญศึกษาได้สนับสนุนโครงการแบบเรียนร่วมชั้น
ขึ้นในโรงเรียนปกติหลายแห่ง ทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด
การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่บกพร่องทางร่างกาย

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กประเภทนี้ โดยเฉพาะเด็กที่บกพร่องทางร่างกายประเภท
แขนขา และลำตัวนั้น เป็นผลมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2493-2494 เกิดมี
โรค ไขสันหลังอักเสบ (Poliomyelitis) ระบาดในประเทศไทยทำให้เด็กป่วยเป็นโปลิโอกันมาก
โรคชนิดนี้เมื่อเด็กหายป่วยแล้วมักจะเสียอวัยวะ เช่น แขน ขา ลำตัว คือแขนขาจะลีบใช้การ
ไม่ได้ ทำให้มีเด็กง่อยเปลี้ยแขนขาพิการเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาทางด้านการศึกษา
เล่าเรียน เมื่อเด็กเติบโตถึงวัยที่จะต้องเข้าโรงเรียน เด็กเหล่านี้จึงถูกปล่อยปละละเลยไว้ตาม
ยถากรรม จึงมีบุคคลผู้ใจบุญหลายคนได้มองเห็นความจำเป็น และมีจิตเมตตาอยากให้เด็ก
เหล่านี้ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนหรือได้รับการช่วยเหลือดูแล จึงได้ร่วมมือกันผนวกกับความ
ช่วยเหลือสนับสนุนจากกรมประชาสงเคราะห์ก่อตั้งมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการประเภทนี้ขึ้น
เมื่อก่อตั้งขึ้นมาครั้งแรกนั้นมี หม่อมงามจิตร์ บุรฉัตร เป็นประธานมูลนิธิมีสำนักงานชั่วคราวอยู่
ที่กรมประชาสงเคราะห์ ถนนกรุงเกษม ในปัจจุบัน ต่อมามูลนิธิได้รับพระกรุณาธิคุณจากสมเด็จพระ
ศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์ของมูลนิธิตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

การให้การศึกษาแก่เด็กพิการทางร่างกายนั้น เริ่มขึ้นในโรงพยาบาลก่อน คือภายใน
โรงพยาบาลศิริราชโดยทางโรงพยาบาลมีอาสาสมัครสอนตามเตียงแบบตัวต่อตัว ซึ่งการสอน
แบบนี้ถือว่าเป็นการบำบัดอย่างหนึ่ง เพราะนอกจากว่าเด็กเหล่านี้จะได้รับความรู้จากครูแล้ว
ยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเป็นการฟื้นฟูทางจิตใจไปด้วยในตัว

ปี พ.ศ. 2501 กรมสามัญศึกษาได้มองเห็นความสำคัญของการสอนเด็กตามเตียงใน
โรงพยาบาลศิริราช จึงได้ลงมือทำงานด้านนี้อย่างจริงจัง โดยส่งครูที่สังกัดกรมสามัญไปช่วย
สอนเป็นจำนวน 2 คน ซึ่งขณะนั้นมีนักเรียนประมาณ 17-25 คน เมื่อมีจำนวนเด็กมากขึ้น
มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ จึงได้จัดสถานพักฟื้นและสถานให้การศึกษาแก่เด็กพิการที่มี
ภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด และให้ชื่อว่า “ศูนย์บริการเด็กพิการ” และ “โรงเรียนสอนเด็กพิการ”
โดยก่อสร้างอาคารขึ้นในที่ดินของราชพัสดุที่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และโรงเรียนแห่ง
นี้ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็น โรงเรียนราษฎร์จากกระทรวงศึกษาธิการเมื่อ พ.ศ. 2504

ในปี พ.ศ. 2508 กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติเงินสร้างอาคารเรียน
เป็นตึก 2 ชั้น สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงพระราชทานชื่อโรงเรียนนี้ว่า “โรงเรียน
ศรีสังวาลย์” เสด็จเปิดโรงเรียนเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2508 ปัจจุบันโรงเรียนแห่งนี้ได้ให้
การศึกษาแก่เด็กพิการชายหญิงระหว่างอายุ 3 ขวบครึ่งถึง 22 ปี และเป็นเด็กที่ไม่สามารถ

เรียนร่วมกับเด็กปกติได้ ดำเนินการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึง ม. 6 โดยกรมสามัญศึกษาส่งครูไปทำการสอน ปัจจุบันได้มีการจัดการศึกษาด้านอาชีพเพิ่มขึ้นเพื่อให้เด็กพิการเหล่านี้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้และไม่เป็นภาระแก่สังคม

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญา

จากการสำรวจของผู้เชี่ยวชาญองค์การอนามัยโลก ในปี พ.ศ. 2499 ได้พบว่ามีบุคคลปัญญาอ่อนในประเทศไทยราว 25,000 คน กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข จึงได้ดำเนินการจัดบริการในสาขานี้ขึ้น และได้รับอนุมัติให้จัดดำเนินการให้เปิดโรงพยาบาลปัญญาอ่อน ที่ถนน ดินแดง พญาไท ได้ในปี พ.ศ. 2503 โดยมีนายแพทย์รชง ทศนาญชลี เป็นผู้อำนวยการคนแรก จากการนำเด็กมาให้การดูแลรักษา และมีความเห็นว่าเด็กเหล่านี้ควรได้รับการเพิ่มพูนสมรรถภาพทางการศึกษาด้วย จึงได้จัดเป็นชั้นเรียนภายในโรงพยาบาล โดยให้การศึกษอบรรตามหลักวิชา เพื่อให้เด็กช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้ และมีการฝึกฝนอาชีพแบบต่าง ๆ ไปด้วย

ต่อมาทางโรงพยาบาลได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินสร้างอาคารเรียนสำหรับเด็กปัญญาอ่อนขึ้น และพระราชทานนามว่า “โรงเรียนราชานุกูล” ต่อมาชื่อโรงพยาบาลก็เปลี่ยนเป็นโรงพยาบาลราชานุกูลด้วย

ในปี พ.ศ. 2509 ได้เปิดอาคารตรุณวัฒนาเพิ่มขึ้นสำหรับเด็กปัญญาอ่อนชั้นปฐมวัย

ในปี พ.ศ. 2519 มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนในพระบรมราชินูปถัมภ์ ได้ก่อตั้งโรงเรียนปัญญาอ่อนขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่ถนนประชาชื่น เขตบางเขน และได้รับพระราชทานนามว่า “โรงเรียนปัญญาภูมิกร” และเปิดโรงงานฝึกในอารักร์สำหรับฝึกอาชีพให้แก่บุคคลปัญญาอ่อนวัยรุ่นเพิ่มขึ้นในปี 2521 การจัดการพิเศษสำหรับคนปัญญาอ่อนจึงได้เริ่มขยายออกไปที่จังหวัดเชียงใหม่ชื่อ โรงเรียนกาวิลอนุกูล สำหรับการศึกษาปฐมวัยก็มีโครงการประกาศการปัญญาที่ตลิ่งชัน ศูนย์พัฒนาเด็กปัญญาอ่อน ที่วัดม่วงแค และศูนย์พัฒนาเด็กปัญญาอ่อนก่อนวัยเรียนคลองเตย

สำหรับเด็กเรียนช้านั้น กรมสามัญศึกษา ได้เริ่มโครงการทดลองในปี พ.ศ. 2497 ที่โรงเรียนวัดชนะสงคราม โรงเรียนพญาไท โรงเรียนวัดนิมมานรดี และโรงเรียนวัดหนึ่ง หลังจากนั้น กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา จึงได้เริ่มโครงการเรียนช้าขึ้นอีกหลายโรงเรียนในระยะต่อมา และเปิดสอนเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญาเรียนร่วมชั้นกับเด็กปกติในเวลาต่อมา

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทย เริ่มเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2482 โดยการให้การศึกษแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น และตามมาด้วย

การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ และตามมาด้วยเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา การดำเนินงานเป็นในลักษณะของการทำงานร่วมกันของภาครัฐบาลกับภาคเอกชน และเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ

1.4 จุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาพิเศษ

จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษา จุดมุ่งหมายทั่วไปของการจัดการศึกษาพิเศษ คือ การสังเคราะห์ความผิดปกติด้วยการฝึกหัดรักษา เพื่อสร้างและพัฒนาสมรรถภาพของเด็กที่บกพร่องไปจากปกติ ให้มีสมรรถภาพที่เข้มแข็งขึ้น ดังนั้นหน้าที่ของการจัดการศึกษาพิเศษ คือ การสอนให้เด็กได้ใช้เครื่องมือ ช่วยเหลืออวัยวะหรือส่วนที่บกพร่องให้เกิดผลมากที่สุดและทำให้เด็กสามารถสร้างความรู้สึกรู้สึกที่เข้มแข็งเพื่อชดเชยสิ่งที่บกพร่องในตัวเอง (Kirk. 1996 : 29-30) จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาพิเศษก็เพื่อจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทแต่ละคน โดยมีการวางแผนการศึกษา แผนการดำเนินชีวิต ช่วยเหลือแก้ปัญหาสังคม ปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสมในสังคม เช่นคนปกติ สามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพที่มีอยู่ มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขการจัดโครงการศึกษาหรือจัดสภาพการเรียนรู้ให้ได้เรียนตามความสามารถ และได้รับประโยชน์จากการศึกษาอย่างสูงสุด เพื่อพัฒนาสมรรถภาพของเด็กที่มีความบกพร่องให้เป็นสมรรถภาพที่ปกติที่สุดและที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนา โครงการจัดการศึกษาที่ดีและคุ้มค่าการลงทุน (จินตนา อัมพรภาค. 2546 : 10)

จุดมุ่งหมายเฉพาะในการจัดการศึกษาพิเศษ

1. เพื่อจัดโครงการศึกษาให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน ซึ่งแตกต่างกันใช้หลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนต่างกัน วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือใช้เทคนิควิธีการสอนต่างกัน และจัดอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่าง ๆ ให้เพียงพอ นั่นคือต้องมีการพัฒนาหลักสูตร เทคนิคการสอน การตรวจสอบวินิจัย จัดหาบุคลากรพิเศษ ครูพิเศษ วิธีการพิเศษ บริการพิเศษ และเครื่องอำนวยความสะดวกเป็นพิเศษ เพื่อสนองความต้องการของเด็กแต่ละประเภทแต่ละระดับ (ระดับเบาบาง ระดับปานกลาง ระดับรุนแรง) และแต่ละบุคคล

2. เพื่อวางแผนการศึกษาให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน ซึ่งเป้าหมายของแผนการศึกษาสำหรับเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกันไป เช่น

- 2.1 เป้าหมายสำหรับเด็กพอเรียนได้โดยทั่วไป คือ สามารถประกอบอาชีพหรือทำงานบริการที่ไม่ใช้ฝีมือ มีรายได้เป็นของตนเอง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ตามสมควร

2.2 เป้าหมายสำหรับเด็กพอฟึกได้โดยทั่วไป คือ สามารถทำงานในโรงงานใน อารักษ์ โดยสามารถดูแลตัวเอง สามารถติดต่อพูดจากับบุคคลอื่น ๆ ในโรงงาน และสามารถ ปฏิบัติตนอย่างมีมารยาทในสังคมโรงงานได้ตามควรแก่อัตภาพ

2.3 เป้าหมายสำหรับเด็กฉลาด ก็เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้ประสบความสำเร็จอย่าง สูงสุด ซึ่งต้องจัดสิ่งเร้าและสถานการณ์ที่ทำทลายความสามารถ และโอกาสที่เด่นเป็นพิเศษให้

3. เพื่อจัดโครงการศึกษาให้เด็กแต่ละคน ได้มีโอกาสเรียนตามระดับของตนเอง ด้วย อัตราความเร็วของตนเอง และสามารถก้าวหน้าให้ไกลที่สุด เร็วที่สุด เท่าที่ลักษณะของ ความสามารถในการเรียนรู้ของตนจะเป็นไปได้

4. เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และช่วยแก้ปัญหาของสังคม ที่อาจเกิดขึ้นจากเด็กเหล่านี้บางประเภท ซึ่งไม่อาจแก้ไขได้ด้วยการศึกษาปกติ

5. เพื่อช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีพัฒนาการไปสู่จุดสูงสุด ตามศักยภาพ ของแต่ละบุคคลและเพื่อเป็นการช่วยให้เขาเหมาะสมที่จะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

6. เพื่อจัดสภาพการเรียนการสอนให้เด็กได้รับประโยชน์จากการศึกษาสูงสุด ในกรณี ที่เด็กไม่สามารถได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากชั้นเรียนปกติ

7. เพื่อพัฒนาโครงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นส่วนหนึ่ง ของโครงการจัดการศึกษาทั่วไป หรือเป็นส่วนหนึ่งของโครงการของโรงเรียนตามปกติ เพื่อช่วย ให้เด็กได้ปฏิบัติหน้าที่หรือมีบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมอยู่ในสังคมของคนปกติทั่วไป

8. เพื่อพัฒนาโครงการจัดการศึกษาพิเศษที่ตีค้ำค่าการลงทุน ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ เด็กที่มีความต้องการพิเศษพัฒนาได้ใกล้เคียงสูงสุดตามเป้าหมายที่ควรจะเป็นแล้ว โครงการ การศึกษาพิเศษยังช่วยให้เด็กอื่นได้รับประโยชน์พร้อม ๆ กันด้วย (พิมพ์พรรณ วรชุตินทร. 2545 : 10-11)

จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาพิเศษก็เพื่อฟื้นฟูบำบัด และพัฒนาศักยภาพของเด็กที่ บกพร่อง เพื่อให้เด็กได้ดำรงชีวิตได้ในสังคมอย่างปกติสุข ไม่เป็นภาระกับครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้

1.5 หลักการจัดการศึกษาพิเศษ

เด็กพิเศษทุกคนควรได้รับการศึกษาอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาสมรรถภาพของตนให้ถึง ขั้นสูงสุด “การศึกษาพิเศษจะต้องเน้นถึงความสามารถ และศักยภาพของเด็กพิเศษ โดยไม่ ตอกย้ำความพิการของเขา แต่ในเวลาเดียวกัน การศึกษาพิเศษจะต้องปรับเปลี่ยนตามความ ต้องการและจำเป็นของเด็กด้วย ซึ่งหมายความว่านักการศึกษาจะต้องไม่มองข้ามความพิการ

ของเด็กเหล่านั้น หลักการสำคัญที่เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ ได้แก่ เกียร์ฮาท และไวซาน (Gearheart and Weishahn. 1980 : 3)

1. การจัดบริการพิเศษต้องกระทำอย่างฉับพลันทันที ที่ค้นพบความต้องการและจำเป็นพิเศษของเด็ก
2. ความพิการบางประเภทควรถือว่าเป็นเพียงอาการ มากกว่าที่จะเป็นความผิดปกติทางกายภาพ และอาจปรากฏอยู่เพียงช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น
3. เด็กพิการคนใดคนหนึ่ง อาจต้องการรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ ที่แตกต่างกันไปตามช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งของชีวิต
4. การจัดบริการสำหรับเด็กพิเศษต้องครอบคลุมตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนถึงระดับมัธยมศึกษา
5. การจัดการศึกษาพิเศษในสภาพแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุด ตามความเหมาะสมย่อมเป็นการช่วยเหลือ สนับสนุนเด็กพิเศษได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย การจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องประสานความสามารถของครูปกติและครูการศึกษาพิเศษ อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 แนวคิดทางการศึกษาพิเศษ

แนวคิดทางการศึกษาที่เป็นหลักส่งเสริมการศึกษาพิเศษ 10 แนวคิดดังนี้

1. การศึกษาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์เป็นสำคัญ (Outcome-Based Education-OBE)

นักการศึกษาในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า 1) เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และประสบความสำเร็จได้ แต่วิถีทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จย่อมแตกต่างกัน และในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกัน 2) ความสำเร็จเบื้องต้น นำไปสู่ความสำเร็จขั้นต่อไป 3) โรงเรียนมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติ แนวคิดดังกล่าวต้องอาศัยหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ (1) มีจุดเน้นที่ชัดเจน เราต้องการให้นักเรียนเรามีคุณสมบัติอย่างไร เมื่อเขาสำเร็จการศึกษา เช่น ต้องการให้เขาเป็นคนมีความรับผิดชอบมีอิสระเสรีภาพในทางความคิด เป็นการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนอื่น เป็นต้น จุดเน้นอันนี้ต้องชัดเจน และนักเรียนทุกคนเข้าใจจุดหมายปลายทางอันนี้ (2) ให้โอกาสนั่นคือให้โอกาสแก่นักเรียนในการแสวงหาความรู้ นักเรียนไม่จำเป็นต้องหาคำตอบตามวิธีครูสั่งสอนเพียงวิธีเดียว เขาอาจมีวิธีอื่นที่จะได้มาซึ่งคำตอบ อันเดียวกัน ในระยะเวลาที่แตกต่างกัน บางคนอาจช้าบางคนอาจเร็ว จึงให้โอกาสและเวลา แก่เขา (3) ให้ความหวัง เราจะต้องมีความเชื่อว่าเด็กจะต้องประสบความสำเร็จ เราบอกให้นักเรียนทราบว่าเราคาดหวังว่าเขาจะต้องประสบความสำเร็จและวันหนึ่งเขาจะต้องประสบความสำเร็จจริง ๆ (4) กำหนดหลักสูตรที่เหมาะสม ในการกำหนดหลักสูตรนั้น ควรกำหนดจุดมุ่งหมาย

ระยะยาวก่อนว่า ต้องการให้นักเรียนเป็นอย่างไร เมื่อสำเร็จการศึกษา แล้วจึงจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น จากแนวคิดข้างบนนี้ เราจึงสามารถจัดการเรียนร่วมได้อย่างเหมาะสม เพราะครูที่เข้าใจปรัชญานี้จะเป็นครูที่ ยืดหยุ่นในการสอน จัดประสบการณ์หลายอย่างที่มีในตัวนักเรียน นักเรียนไม่จำเป็นจะต้องเรียนเนื้อหาเดียวกันในเวลาเดียวกัน ในอัตราความเร็วเท่ากัน และในกลุ่มเด็กที่มีอายุเท่ากันก็ได้

2. การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย (Multicultural Education)

คำว่า วัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่ได้หมายถึงชนบธรรมเนียมประเพณีของคนต่างภาษาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่หมายถึง ความเชื่อ การดำรงชีพ การทำมาหากิน และสิ่งที่ยึดปฏิบัติกันในกลุ่มคนที่เหมือนกัน ในด้าน เพศ อายุ อาชีพ กลุ่มชน เผ่าพันธุ์ ฐานะทางเศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม และสิ่งอื่นที่ทำให้เกิด “ชั้น” หรือ “กลุ่ม” ขึ้นในสังคมด้วย และยังรวมไปถึงกลุ่ม ผู้ด้อยโอกาสด้วย เมื่อพิจารณาให้ดีและพบว่า คนหูหนวก มีวัฒนธรรมบางอย่างแตกต่างไปจากคนตาบอด เมื่อสังคมประกอบขึ้นด้วยบุคคลหลากหลายกลุ่มดังกล่าว จึงทำให้เกิดมีวัฒนธรรมที่หลากหลายด้วย ดังนั้น การอยู่ร่วมกันในสังคมจึงจำเป็นต้องยอมรับและเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน เป้าหมายในการเรียนรู้วัฒนธรรมของกลุ่มชน คือ 1) เพื่อส่งเสริมมนุษยชน ซึ่งเป็นหลักการของผู้เจริญ 2) เพื่อให้การยอมรับนับถือว่าแตกต่าง 3) เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่าวัฒนธรรมนั้นหลากหลาย เราไม่เหมือนเขา แต่เราก็อยู่ร่วมกันได้ หากเรายอมรับซึ่งกันและกัน 4) เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนมีทางเลือกในการดำเนินชีวิต 5) เพื่อสร้าง ความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม 6) เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน ดังนั้น หาก ทุกคนยอมรับวัฒนธรรมที่หลากหลายของกลุ่มแต่ละกลุ่มแล้วการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดการหลักสูตรจะต้องสอดคล้องกับปรัชญา

3. พหุปัญญา (Multiple Intelligence)

ทฤษฎีพหุปัญญานำเสนอโดยการ์ดเนอร์ (Gardner, 1983 อ้างถึงใน ผดุง อารยะ-วิญญู 2542) การ์ดเนอร์ มีความเชื่อว่า ความฉลาดของมนุษย์พิจารณาจากสิ่งบ่งชี้ได้มากกว่าพิจารณาเพียง IQ อย่างเดียว เขาจึงเสนอทฤษฎีพหุปัญญาขึ้นประกอบด้วย ความสามารถน้อย 7 อย่าง คือ 1) ความสามารถทางภาษา (Linguistic Ability) 2) ความสามารถทางตรรกศาสตร์ คณิตศาสตร์ (Logical Mathematical Ability) 3) ความสามารถทางดนตรี (Musical Ability) 4) ความสามารถทางมิติสัมพันธ์ (Spatial Ability) 5) ความสามารถทางด้านร่างกาย และการสัมผัส (Bodily Kinesthetic Ability) 6) ความสามารถระหว่างบุคคล (Interpersonal Ability) และ 7) ความสามารถภายในตัวเอง (Intrapersonal Ability) สำหรับการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนร่วมนั้น ครูจึงไม่

มุ่งให้เด็กเก่งเฉพาะด้านภาษาและคณิตศาสตร์เท่านั้น แต่มุ่งไปยังการแสดงออกใน 7 ด้าน ดังกล่าว ซึ่งเด็กอาจแสดงความสามารถออกมาในลักษณะของผลงานที่เด็กทำ เช่น ผลงานด้านดนตรี ด้านการแสดง ด้านการแก้ปัญหา

4. การเรียนรู้แบบสร้างเสริมนิยม (Constructivist Learning)

นักการศึกษาในระบบสร้างเสริมนิยม (Constructivism) มีความเชื่อว่าการเรียนรู้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความหมาย สิ่งที่เด็กเรียนรู้ได้ดีต้องมีความหมายสำหรับเด็ก และมีความสัมพันธ์กับความรู้เดิมที่เด็กมีอยู่ มนุษย์เราสามารถเรียนรู้ และเข้าใจในบางสิ่งบางอย่างได้ แต่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ทุกสิ่งทุกอย่าง การสอนของครูตามทฤษฎีนี้จึงมุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจการให้เด็กเข้าใจได้ดีนั้น จะต้องนำความรู้ใหม่มาเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และเด็กจะเลือกเรียนรู้เองในสิ่งที่เด็กต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งที่มีความหมายสำหรับเด็ก ดังนั้นในการจัดประสบการณ์ในการเรียนการสอนครูจึงต้องคำนึงถึงประสบการณ์เดิม ภูมิหลังในด้านความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของเด็กด้วย

5. หลักสูตรแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Curriculum)

การจัดหลักสูตรในแนวใหม่มักเป็นการจัดหลักสูตรสหวิทยาการนั้น คือ จัดให้มีกิจกรรมในหลายสาขาวิชาในเรื่องเดียวกัน เช่น การสอนเรื่องต้นไม้ ครูอาจต้องนำวิชาศิลปะเข้ามาใช้เช่น ให้เด็กวาดภาพ ระบายสี หรือประดิษฐ์ต้นไม้ แสดงส่วนต่าง ๆ ตามที่ครูสอน อาจนำวิชาคณิตศาสตร์เข้ามาใช้ในการคำนวณขนาดของลำต้น ใบ ดอก อาจนำวิชาพลศึกษาเข้ามาช่วยให้เด็กร่วมกิจกรรมออกกำลังกายและแปรรูปเป็นดอกไม้ อาจนำวิชาภาษาไทยเข้ามาบรรยายความงามของดอกไม้ เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนร่วมกับเด็กปกติก็มักมีปัญหาในการเรียน อาจสอบตก เพราะหลักสูตรเน้นเนื้อหามากเกินไป เด็กไม่อาจเรียนทันเด็กอื่น จึงจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรโดยการเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมและเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเสาะแสวงหาความรู้ มากกว่าการเน้นเนื้อหาวิชา

6. การประเมินผลความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน (Authentic Assessment of Student Performance)

ในขณะที่การเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางวัดผลประเมินผลควรเน้นที่ความสนใจของเด็ก ผลของการเรียนรู้ โดยวัดจากผลงานของเด็กซึ่งแสดงถึงความสามารถที่แท้จริง อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้น ในการประเมินผลจึงเน้นประเมินความสามารถที่แท้จริงของเด็ก โดยประเมินจากผลงานของเด็ก ซึ่งสะท้อนให้เห็นความคิด ความเข้าใจ การนำไปใช้ และแนวโน้มของความสนใจของเด็ก การประเมินผลไม่ได้ตัดสินใจ

จากคะแนนที่เด็กสอบได้ในระยะเวลาที่เด็กทำข้อสอบเพียงสั้น ๆ เท่านั้น แต่ประเมินจากความสามารถของเด็ก โดยการสังเกตจากพฤติกรรม หลายอย่างเป็นเวลานาน การประเมินผลวิธีนี้ มีจุดเน้น ดังนี้ 1) มุ่งประเมินผลความสามารถของนักเรียน ในการบูรณาการทักษะหลายด้านเพื่อใช้งานของนักเรียนประสบความสำเร็จ 2) มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ ทักษะความคิดขั้นสูง และทักษะในการแก้ปัญหา ซึ่งอาจแสดงออกในรูปผลผลิตที่เด็กสร้างขึ้น 3) มุ่งเน้นการใช้ดุลยพินิจของเด็ก โดยพิจารณาจากการที่เด็กสามารถคิดกำหนดเป้าหมาย ในการทำงานของตนเองดำเนินงานเป็นขั้นตอนตามเป้าหมาย และสามารถประเมินผลตนเองได้ 4) ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล และต้องกำหนดเกณฑ์ล่วงหน้า

วิธีการประเมินผลที่ตัดสินจากคะแนนการสอนเป็นหลักนั้น ไม่เหมาะกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษหลายประการ ประการสำคัญ คือ ผลการเรียนรู้ไม่สามารถนำมา เกี่ยวกับเกณฑ์ปกติ (Norms) ของเด็กปกติได้ ไม่สามารถนำมาเทียบกับกลุ่มซึ่งเป็นเด็กปกติ เนื่องจากหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวอาจแตกต่างไปจากหลักสูตรที่ใช้กับเด็กปกติ ดังนั้น การประเมินผลโดยวิธีการสอน จึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ประเมินผลการเรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

7. การจัดกลุ่มเด็กที่มีอายุหลากหลาย (Multi – Age Grouping)

การจัดกลุ่มเด็กที่มีอายุหลากหลาย หมายถึง การจัดชั้นเรียนให้เด็กที่มีอายุแตกต่างกันเข้าเรียนในชั้นเดียวกัน ซึ่งไม่เพียงแต่อายุเท่านั้นที่แตกต่างกันในกลุ่มเด็กมีความหลากหลายทั้งในด้านอายุ เพศ ความสามารถ ภูมิหลัง ความสนใจของเด็กอีกด้วยแต่นักการศึกษาที่จัดชั้นเด็กที่มีอายุหลากหลายกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ซึ่งจะดำเนินไปแบบไม่มีสิ้นสุด เด็กแต่ละคนมีอัตราการพัฒนาการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้แตกต่างกัน จึงไม่จำเป็นต้องให้เด็กเรียนไปพร้อม ๆ กัน เด็กสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง บางคนอาจเรียนได้ในเวลาอันรวดเร็ว บางคนอาจต้องใช้เวลานาน การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กในชั้นที่มีอายุหลากหลายนั้น จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่น ทั้งในด้านเนื้อหาวิชาที่เด็กจะต้องเรียน วิธีสอนของครู การประเมินความก้าวหน้าของเด็ก

8. การเรียนโดยอาศัยเพื่อน (Peer-Mediated Learning)

การเรียนการสอนโดยอาศัยเพื่อน หมายถึง การที่เพื่อนนักเรียนด้วยกันช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในการเรียนการสอนเพื่อน หรือให้คำแนะนำแก่เพื่อนโดยตรง หรืออาจเป็นการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันระหว่างสมาชิกในกลุ่มนี้ได้

การเรียนรู้โดยอาศัยเพื่อนมีรูปแบบใหญ่ 2 รูปแบบ คือ 1) การร่วมเรียนร่วมรู้ (Cooperative Learning) เป็นการทำงานเป็นกลุ่ม กลุ่มหนึ่งประกอบด้วยนักเรียนประมาณ 3-5 คน ทุกกลุ่มทำงานร่วมกันตามที่ครูมอบให้ ตามความสนใจและความสามารถของเด็ก เน้นการร่วมมือกันในการให้และรับข้อมูล หรือแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกัน เหมาะที่จะนำมาใช้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพราะการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ เหมาะสมสำหรับการจัดกลุ่มเด็กที่มีความหลากหลายในด้านความสามารถ ทักษะ ความสนใจ และภูมิหลัง 2) เพื่อนสอนเพื่อน (Peer Tutoring) เป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในการนำมาใช้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพราะมีข้อดีหลายประการ คือ เด็กใช้ ภาษาที่คล้ายคลึงกัน ทำให้เข้าใจง่าย เด็กยกตัวอย่างประกอบที่ง่าย ๆ เด็กเข้าใจเด็กด้วยตนเองมากกว่าผู้ใหญ่ เด็กสอนในสิ่งใหม่ ๆ ทำให้เด็กที่ทำหน้าที่สอนจำบทเรียนได้ดีขึ้น การให้เพื่อนสอนเพื่อน อาจทำได้หลายลักษณะ เช่น เพื่อนในชั้นเดียวกันสอนกันเอง เพื่อนต่างชั้นรุ่นพี่สอนรุ่นน้อง รุ่นน้องสอนรุ่นพี่ หรือเด็กปกติสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษสอนเด็กปกติก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

9. การจัดการศึกษาแบบไม่จำแนกประเภท (Noncategorical Approach Education)

เป็นการจัดการศึกษาที่ไม่จำแนกประเภทเด็กอย่างเป็นทางการ ระบบนี้ มีความเชื่อว่าทุกคนมีจุดเด่นจุดด้อย ทุกคนมีทั้งความสามารถและความไม่สามารถ เด็กคนใดมีปัญหาอะไร ก็แก้ไขตามปัญหา จึงไม่จำเป็นต้องจำแนกประเภทของเด็ก การจัดการศึกษาพิเศษในรูปแบบนี้ จึงเป็นทางเลือกทางหนึ่งของการจัดการเรียนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนในชนบทไทย เช่น การสอนอักษรเบรลล์แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา การสอนพูดและแก้ไขการพูดแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

10. การใช้เทคโนโลยี (Use of Technology) เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญยิ่งขึ้นในการศึกษาพิเศษเพราะเป็นเครื่องมือช่วยเด็กให้ได้เรียนรู้เร็วยิ่งขึ้น แม่นยำยิ่งขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่า แต่ก่อนคอมพิวเตอร์เป็นเทคโนโลยี ที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่มีบทบาทมากขึ้นในการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะเห็นได้ว่าเครื่องมือที่ทันสมัยที่นำมาใช้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมักมีคอมพิวเตอร์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญทั้งสิ้น เช่น เครื่องพิมพ์อักษรเบรลล์ เครื่องตรวจวัดการได้ยิน เครื่องวิเคราะห์เสียงพูด เครื่องแก้ไขการพูด เครื่องมือสื่อสารสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งทางโรงเรียนจึงควรให้ความสนใจต่อเทคโนโลยี ต่าง ๆ ให้มาก (ผดุง อารยะวิญญู, 2542 : 30)

นอกจากนี้เบญจา ชลชานนท์ (2524:53) ยังได้เสนอแนวคิดเบื้องต้นที่จะทำให้การศึกษาพิเศษบรรลุจุดมุ่งหมายไว้ว่า

1. เด็กพิเศษทุกคนสามารถที่จะเรียน หรือฝึกตนเองให้ทำประโยชน์ได้มากขึ้น
2. สมรรถภาพในการทำงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพความพิการ
3. ความพิการของเด็กบางคน ไม่จำเป็นต้องเป็นความพิการตลอดไป (Permanent Handicap) ในหลายกรณี การศึกษาพิเศษอาจจะเป็นเพียงบริการทางการศึกษาชั่วคราวเท่านั้น
4. บุคคลากรจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ และได้รับการฝึกงานตลอดทั้งมีประสบการณ์ในการทำงานในการทำงานในหน่วยงานของตน
5. ผู้ให้การศึกษาควรสนใจเป็นพิเศษในเรื่องพัฒนาการของเด็กพิเศษเพื่อให้เด็กมีภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง (Positive Self – Image) และยอมรับสภาพความเป็นจริงของตน
6. การศึกษาพิเศษ ควรใช้วิธีสอนแบบส่งเสริมเอกลักษณ์ของบุคคล (Individualized Instruction) หมายความว่า สอนให้เหมาะสมกับความสามารถและความพิการของเด็กแต่ละคน
7. การศึกษาพิเศษควรจัดตั้งแต่ชั้นอนุบาล โดยมีจุดประสงค์ในการป้องกันลดปัญหาความพิการ และทำให้เด็กมีสำนึกแห่งตน (Self – Realization)
8. การศึกษาพิเศษต้องรวมวิชาพลศึกษา นันทนาการและสุนทรียศาสตร์เพื่อเตรียมเด็กพิเศษให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสมบูรณ์
9. อาชีวศึกษาและการอาชีพเป็นเรื่องสำคัญในการพิจารณาจัดการศึกษาแก่เด็กพิเศษ
10. ในการจัดเด็กพิเศษเรียนในโรงเรียนปกตินั้น จะถือเป็นแนวปฏิบัติเมื่อเด็กไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคอื่น โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กได้รับเป็นสำคัญ

1.7 ปรัชญาการศึกษาพิเศษ

จากหลักการและแนวคิดดังกล่าวข้างต้นจึงก่อให้เกิดปรัชญาการศึกษาพิเศษขึ้นดังนี้

1. ปรัชญาทั่วไปที่เป็นรากฐานในการจัดการศึกษาพิเศษคือ

1.1 ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับบริการทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือคนปกติ เมื่อรัฐจัดการศึกษาให้แก่เด็กปกติแล้วก็ควรจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิเศษด้วย หากเด็กพิเศษไม่สามารถเรียนในโปรแกรมการศึกษา ที่รัฐจัดให้เด็กปกติได้ ก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะจัดการศึกษาให้สนองต่อความต้องการของเด็กพิเศษเหล่านั้น

1.2 เด็กพิเศษควรได้รับการศึกษาควบคู่ไปกับการบำบัด การฟื้นฟูสมรรถภาพทุกด้านโดยเร็วที่สุดในทันทีที่ทราบว่าเป็นเด็กมีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมเด็กให้มีความพร้อมที่จะเรียนต่อไปและมีพัฒนาการทุกด้านถึงขีดสูงสุด

1.3 การจัดการศึกษาพิเศษ ควรคำนึงถึงการอยู่ร่วมสังคมกับคนปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กเหล่านี้จึงควรให้เรียนร่วมกับเด็กปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เว้นแต่เด็กพิเศษผู้นั้นมีสภาพความพิการหรือความบกพร่องในขั้น รุนแรงจนไม่อาจเรียนร่วมได้ อย่างไรก็ตามเด็กพิเศษควรได้สัมผัสกับสังคมคนปกติ

1.4 การจัดการศึกษาพิเศษต้องปรับให้เหมาะกับสภาพความเสียเปรียบของเด็กพิเศษแต่ละประเภทโดยใช้แนวการจัดการศึกษาของเด็กปกติ

1.5 การจัดการศึกษาพิเศษและการฟื้นฟูบำบัดทุกด้าน ควรจัดเป็นโปรแกรมให้เป็นรายบุคคลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่าง อาจจัดเป็นกลุ่มเล็กสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง หรือความต้องการคล้ายคลึงกันและอยู่ในระดับความสามารถที่ใกล้เคียงกัน

1.6 การจัดโปรแกรมการสอนเด็กพิเศษ ควรเน้นที่ความสามารถของเด็กและให้เด็กได้มีโอกาสประสบความสำเร็จมากกว่าที่จะคำนึงถึงความพิการ หรือความบกพร่อง เพื่อให้เด็กมีความมั่นใจว่าแม้ตนจะมีความบกพร่องก็ยังมีความสามารถอย่างเท่าเทียม หรือดีกว่าเด็กปกติ ซึ่งช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น

1.7 การศึกษาพิเศษควรให้เด็กมีความเข้าใจยอมรับตนเอง มีความเชื่อมั่น มีสังคมแห่งตน และมุ่งให้ช่วยตนได้ ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

1.8 การศึกษาพิเศษควรจัดทำอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่แรกเกิดเรื่อยไปขาดตอนไม่ได้ และควรเน้นถึงเรื่องอาชีพด้วย (ศรียา นิยมธรรม. 2535 : 163)

2. ปรัชญาเฉพาะในการจัดการศึกษาพิเศษตั้งอยู่บนรากฐานที่ว่า

2.1 เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

2.2 เด็กแต่ละคนมีพื้นฐานที่แตกต่างกันแต่ละคนจะต้องเรียนรู้เพื่อปรับตัวเข้าหากัน และให้ทันกับโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง

2.3 เด็กแต่ละคนย่อมมีความสามารถต่างกัน การศึกษาจะช่วยให้ความสามารถของเด็กปรากฏเด่นชัดขึ้น

2.4 ในสังคมมนุษย์ย่อมมีทั้งคนปกติและคนพิการซึ่งไม่สามารถแยกคนพิการออกจากคนปกติได้ ควรให้เขามีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.5 เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะมีความต้องการและความสามารถทางการศึกษาแตกต่างกับเด็กปกติ ดังนั้นการให้การศึกษาควรมีรูปแบบและวิธีที่แตกต่างจากเด็กปกติเพื่อให้เด็กพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

จะเห็นได้ว่าในการจัดการศึกษาพิเศษให้กับเด็กพิเศษนั้น ด้วยแนวคิดและปรัชญาที่ว่า เด็กทุกคนมีโอกาสและสามารถเรียนรู้หรือได้รับการฝึกฝน ได้รับการบำบัด การฟื้นฟูสมรรถภาพให้เกิดแก่ตนเอง ครอบครัวและสังคม แต่เนื่องจากเด็กพิเศษแต่ละคนแต่ละประเภท

มีระดับของความต้องการแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดการศึกษาพิเศษควรจัดให้เด็กได้พัฒนาตนเองให้เร็ว ที่สุดและมากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

1.8 จิตวิทยาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ด้านพัฒนาการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1. เด็กพิเศษมีความต้องการพื้นฐานเหมือนเด็กทุกคน อยากรู้อยากเห็น รักและเข้าใจ อยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากเห็นด้วยเสื้อผ้าที่สะอาด มีที่อยู่อาศัยที่สะอาดและถูกสุขลักษณะ ควรได้รับการฝึกฝนให้เป็นเด็กที่มีจิตใจดีมีมารยาท สามารถเข้ากับคนอื่นได้

2. เด็กที่มีความต้องการพิเศษในวัยต้น ๆ ของชีวิตพัฒนาได้และพัฒนาไปตามขั้นตอนเช่นเดียวกับเด็กปกติ เพียงแต่ในบางด้านจะพัฒนาได้ช้ากว่าหรือเร็วกว่าและต้องได้รับความช่วยเหลือเพิ่มจากการส่งเสริมเด็กทั่วไป

3. ความบกพร่องของเด็กบางประเภทอาจเปลี่ยนแปลงมากขึ้นหรือน้อยลงได้ โดยเฉพาะในช่วง 1 ปีแรกของชีวิตการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษวัยนี้จึงสำคัญมากถ้าได้รับการแก้ไขตั้งแต่เด็ก ความบกพร่องอาจลดลงหรือหมดไปได้ แต่ถ้าปล่อยไว้ให้เด็กเป็นไปโดยไม่แก้ไขความบกพร่องนั้นก็มักจะคงอยู่หรืออาจรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเด็กโตแล้ว การแก้ไขยิ่งยากขึ้นเรื่อย ๆ หรือบางทีก็สายเกินแก้ก็ได้

4. เด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคนไม่เหมือนกัน แม้จะบกพร่องประเภทเดียวกัน ความบกพร่องอาจไม่เท่ากัน

ด้านการปรับพฤติกรรม

1. จะเป็นวิธีการปรับปรุงส่งเสริม เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ มาเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือสร้างพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ของเด็ก

2. มีรากฐานทางทฤษฎีจากจิตวิทยาที่เชื่อว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงและควบคุมได้

เราใช้วิธีปรับพฤติกรรมดังต่อไปนี้ 1) การให้แรงเสริมทางบวก 2) การให้แรงเสริมทางลบ 3) การหยุดยั้ง 4) การสะสมเหรียญรางวัลหรือคะแนน 5) การแก้ไขให้ถูกต้องในปริมาณที่มากกว่าเดิม 6) การงดให้รางวัลในช่วงเวลาจำกัด 7) การทำสัญญากับเด็ก 8) การลงโทษ 9) การหล่อหลอมพฤติกรรม 10) การเป็นแบบอย่างที่ดี (จูไรรัตน์ คงปั้น, 2544 : 20)

1.9 นโยบายในการจัดการศึกษาพิเศษ

นโยบายและมาตราตามแผนพัฒนาการศึกษาเพื่อคนพิการ (พ.ศ. 2543 – 2549) ประกอบด้วย นโยบายและหลักการดังต่อไปนี้

นโยบายข้อ 1

ด้านบริการการศึกษา ให้ผู้พิการได้รับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มคือ ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ และให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ในหลักสูตรสายสามัญ และให้ฝึกวิชาชีพเพิ่มเติมไปด้วย เพื่อให้คนพิการสามารถพัฒนาตนเอง ให้เพียงพอที่จะพึ่งตนเองได้ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ

มาตรการ

1.1 จัดให้มีศูนย์หรือหน่วยบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่คนพิการทุกวัยครบครัน

1.2 จัดทำคู่มือให้ความรู้แก่ผู้ปกครองให้มีความรู้ความสามารถในการเลี้ยงดู และการให้การศึกษแก่บุตรซึ่งพิการ

1.3 ให้การสงเคราะห์แก้ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาและการประกอบอาชีพ โดยจัดบริการการศึกษาเสริมสร้างทักษะทางสังคมและเตรียมความพร้อมก่อนทำงาน และบริการแนะแนวอาชีพให้คนพิการมีทักษะ สามารถพึ่งตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

1.4 ยกเว้นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาของคนพิการและจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบโดยเฉพาะ

นโยบายข้อ 2

ด้านการจัดการศึกษา คนพิการทุกคนต้องได้รับการศึกษาพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยขยายการบริการการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เน้นการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลทั่วไป และการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล

มาตรการ

2.1 จัดบริการการศึกษาให้แก่คนพิการทุกประเภทและทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่วัยก่อนเรียน โดยจัดให้มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี อย่างทั่วถึง และมีโอกาสได้รับการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งในด้านอาชีพและสายสามัญจนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งอาจจัดในลักษณะสถานศึกษาพิเศษ เฉพาะความพิการ หรือเรียนร่วมในสถานศึกษา

2.2 กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการทางการศึกษา

2.3 ให้มีคณะกรรมการในการจัดทำเครื่องมือในการประเมินหรือวินิจฉัย และให้บริการทางการศึกษา

2.4 เร่งรัดสนับสนุนให้คนพิการ ผู้พลาดโอกาสทางการศึกษาได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมกับศักยภาพ

นโยบายข้อ 3

ด้านการรับนักเรียน ให้ปรับกฎระเบียบเกี่ยวกับการรับเด็กพิการทุกคน โดยจัดบริการช่วยเหลือตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการให้ทั่วถึงทั้งในเขตเมืองและชนบท จัดทำทะเบียนเพื่อรับรองความพิการที่ต้องได้รับการช่วยเหลือตามกฎหมายกระทรวงศึกษาธิการที่ว่าด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาให้แก่คนพิการ

มาตรการ

3.1 จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ให้คนพิการแต่ละประเภทสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทุกชนิด

3.2 จัดทำเกณฑ์มาตรฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก ตามอาคารสถานที่ของสถานศึกษา และเครื่องช่วยพิเศษในการเรียนการสอนคนพิการ

3.3 นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาที่ทันสมัยมาใช้หรือดัดแปลงให้เหมาะสมกับความพิการ

3.4 จัดสิ่งอำนวยความสะดวกและ ให้โอกาสคนพิการ ได้ใช้สถานที่เล่นกีฬา และนันทนาการร่วมกับคนทั่วไป

3.5 การจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ให้ครอบคลุมความพิการทุกประเภท ครอบคลุมเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับคนพิการ มีการประสาน การดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.6 จัดตั้งศูนย์บริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ที่มีสถานที บุคลากร สื่อและทรัพยากร เพื่อให้บริการสนับสนุนการศึกษาพิเศษแก่คนพิการ ตามสภาพ ปัญหาและความต้องการของคนพิการแต่ละประเภทให้ครอบคลุมทั่วประเทศ และประสานงาน ในลักษณะเครือข่ายร่วมกับศูนย์การศึกษาเขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัด

3.7 ให้หน่วยงานของรัฐและเอกชน ซึ่งผลิตสื่อการเรียนการสอนของคนทั่วไป ผลิตและ ให้บริการสื่อสำหรับคนพิการแต่ละประเภท

3.8 สนับสนุนให้ทุนอุดหนุนแก่หน่วยงานที่ผลิตสื่อสำหรับคนพิการ

3.9 ให้เงินทุนสวัสดิการเพื่อคนพิการนำไปจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อบริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาด้วยตนเอง

นโยบายข้อ 4

ด้านหลักสูตร ต้องปรับและพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีลักษณะหลากหลาย การวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับประเภทและระดับของผู้พิการ โดยให้ผู้เรียนเป็นหลัก ในกระบวนการเรียนรู้ เรียนด้วยตนเองจากการฝึกปฏิบัติให้เด็กพิการทุกประเภท สามารถสื่อ ความหมายและปรับพฤติกรรมให้อยู่ในสังคมได้ อย่างเป็นสุข

มาตรการ

4.1 พัฒนาเนื้อหาและรูปแบบการเรียนการสอนให้ได้ประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพความสามารถ ความต้องการ การสร้างทักษะอื่นทดแทนทักษะที่บกพร่อง และข้อจำกัดของคนพิการทุกประเภทและทุกระดับการศึกษา รวมทั้งต้องมีลักษณะหลากหลายโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

4.2 จัดให้มีการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการเรียนร่วม การผลิตและเผยแพร่สื่อการเรียนการสอน การซ่อมบำรุงอุปกรณ์พิเศษและสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภท

4.3 บรรจุเนื้อหาการศึกษาสำหรับคนพิการในหลักสูตรวิชาชีพครูทุกโปรแกรม

4.4 พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาสำหรับคนพิการ ตลอดจนวิธีการสอนและการประเมินผลการศึกษาทุกระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต และเหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภท

4.5 สนับสนุนการพัฒนาภาษาที่ใช้ในการสื่อสารให้เหมาะสมกับคนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ตลอดจนจัดให้มีและพัฒนาล่ามภาษามือให้มีจำนวนที่พอเพียง

4.6 บรรจุเนื้อหาเรื่องคนพิการในการศึกษาทั่วไปทุกระดับ โดยเฉพาะเรื่องการป้องกันความพิการและการปฏิบัติต่อคนพิการอย่างเหมาะสม

นโยบายข้อ 5

ด้านการบริหารการศึกษา ให้มีคณะกรรมการดำเนินงานจัดการศึกษาเพื่อคนพิการในคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นหน่วยประสานงานกลางและกำกับการบริหาร โดยประสานกับกรมและจังหวัด และระดมความร่วมมือจากสถานศึกษาและสถานพยาบาลมาร่วมกันจัด และต้องสำรวจจำนวน ผู้พิการให้ตรงความเป็นจริง รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเข้าใจถึงการบริการทางการศึกษา และฝึกอบรม พ่อแม่ ผู้ปกครอง ให้รู้จักดูแลลูกพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ

มาตรการ

5.1 จัดให้มีและพัฒนากลไกที่จะเชื่อมโยงและประสานงานในลักษณะเครือข่ายระหว่างหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ให้ร่วมกันดำเนินการในการจัดการศึกษาคนพิการอย่างเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

5.2 เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับคนพิการ เพื่อสร้างเจตคติที่ดีแก่ครอบครัวของคนพิการ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

5.3 จัดให้มีอาสาสมัครทำการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่การจัดการศึกษาให้กับคนพิการตามตำบลและตามหมู่บ้าน

5.4 ประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมผลงานของคนพิการด้านการศึกษาและคนพิการที่มีความสามารถในการศึกษาผ่านสื่อมวลชน

5.5 จัดให้มีศูนย์สารสนเทศ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และศูนย์รวมสื่อสำหรับการศึกษาสำหรับคนพิการ และวิจัยค้นคว้าเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์เรื่องคนพิการ

นโยบายข้อ 6

ด้านทรัพยากร ให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรและวิชาการแก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาเพื่อคนพิการและให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมจัดการศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานมีคุณภาพทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยจะพิจารณาให้หน่วยงานการศึกษาเพื่อคนพิการอาจพัฒนาไปเป็นองค์กรมหาชนในอนาคต หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ

มาตรการ

6.1 ให้การสนับสนุนแก่ชุมชนและครอบครัวในการดูแลคนพิการที่ไม่สามารถเข้าศึกษาในระบบ ทั้งนี้ให้มีระบบการส่งต่อที่ถูกต้อง

6.2 ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาของคนพิการและบุตรคนพิการที่ยากจน เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสให้แก่คนพิการ

6.3 ปรับเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณให้สามารถจัดการศึกษาให้คนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.4 จัดงบประมาณด้านการศึกษาสำหรับคนพิการเพิ่มขึ้น โดยใช้ความจำเป็นมาตรฐานของคนพิการแต่ละประเภทเป็นเกณฑ์การพิจารณา

6.5 จัดงบประมาณหนุนแก่สถานศึกษาและหน่วยงานเอกชนที่จะจัดหรือจัดบริการแก่คนพิการ

6.6 ให้จัดเงินเพิ่มพิเศษแก่บุคลากรที่ทำงานกับคนพิการ ซึ่งมีความชำนาญเฉพาะความพิการ เช่น การเป็นล่ามภาษามือ การฝึกความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหวแก่คนตาบอด และการอ่านและเขียนอักษรเบรลล์ เป็นต้น

นโยบายข้อ 7

ด้านบุคลากร ให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตครูการศึกษาพิเศษให้เพียงพอ มีคุณภาพ และให้มีรายวิชาการศึกษาพิเศษในหลักสูตรฝึกหัดครู รวมทั้งเน้นการพัฒนาครูประจำการให้มีเทคนิคการสอนที่ทันสมัย ตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

มาตรการ

7.1 จัดให้มีการผลิตและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของคนพิการทุกด้าน โดยเฉพาะด้านบริหาร เน้นแนวและเทคโนโลยี

7.2 จัดให้มีการฝึกอบรมครูและเจ้าหน้าที่การศึกษาสำหรับคนพิการในทุกระดับและทุกระบบ และครูที่สอนอยู่ในโรงเรียน เรียนร่วมหรือโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ทั้งก่อนประจำการ และระหว่างประจำการอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ตลอดจนจัดให้มีการศึกษาดูงานและให้ทุนการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาสำหรับคนพิการ เพื่อให้มีความชำนาญเฉพาะความพิการแต่ละประเภท

7.3 ปรับเกณฑ์ในเรื่องอัตรากำลังและการพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรและเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาสำหรับคนพิการของรัฐที่ปฏิบัติในสถานศึกษาของเอกชนให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานเช่นเดียวกับผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาของรัฐ

7.4 ส่งเสริมคนพิการซึ่งมีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ให้ทำงานเป็นบุคลากรเกี่ยวกับการเรียนการสอนของคนพิการ โดยเฉพาะผู้ไม่มีวุฒิทางด้านวิชาชีพครู

7.5 จัดให้มีศูนย์ครูเดินสอนสำหรับโครงการเรียนร่วมในโรงเรียนที่ขาดครูการศึกษาสำหรับคนพิการระบบประจำ ตลอดจนจัดให้มีครูการศึกษาสำหรับคนพิการ ทำหน้าที่ครูสอนเสริมในสถานศึกษาเรียนร่วมทุกระดับชั้น

7.6 จัดให้มีการผลิตและพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา และการบริหาร การศึกษาสำหรับคนพิการให้เพียงพอและมีคุณภาพ

นโยบายข้อ 8

ด้านการประเมินคุณภาพ จัดให้มีเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสำหรับการศึกษาเพื่อคน พิการโดยเฉพาะ และมีระบบประเมินคุณภาพผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีคณะกรรมการ ร่วมประเมินประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรคนพิการ และผู้ปกครอง

มาตรการ

8.1 พัฒนาระบบการสำรวจข้อมูลและรายงานผล การประเมินผลและการติดตามผล ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการบริหารงาน

8.2 จัดให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อรวบรวมสถิติคนพิการทางการศึกษา โดยให้มีแผนงานที่ ชัดเจนด้านการสร้างเครื่องบ่งชี้ทางการศึกษาคนพิการแต่ละประเภท การอบรมครูและ เจ้าหน้าที่ในการใช้เครื่องมือการสำรวจ และรวบรวมข้อมูลสถิติเพื่อนำมาใช้ในการจัดทำ แผนการศึกษาสำหรับคนพิการ และดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

8.3 จัดให้มีเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสำหรับการศึกษาเพื่อคนพิการ

8.4 จัดให้มีการติดตามประเมินผลการศึกษาเพื่อคนพิการอย่างเป็นระบบ เปรียบเทียบ กับเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ

นโยบายข้อ 9

ด้านการส่งเสริมเอกชน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนและองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทุกระดับ ทุกระบบ และทุกรูปแบบ โดยรัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และบุคลากรให้เท่าเทียมกับการจัดการศึกษาของรัฐ

มาตรการ

9.1 สนับสนุนองค์กรอาสาสมัครเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับคนพิการให้ดำเนินงานอย่างจริงจังหรือสนับสนุนให้ประชาชน ครู นักศึกษา และนักเรียน เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือคนพิการ

9.2 จัดبودตหนุนเป็นพิเศษให้เอกชนที่มีส่วนในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยรัฐบาลสนับสนุน เช่น ให้งบจัดตั้งและบริหารศูนย์การศึกษาสำหรับคนพิการของเอกชน ใช้บัตรอุดหนุนการศึกษา ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมกับสภาพของคนพิการ หรือส่งครูไปช่วยทำการสอน เป็นต้น

9.3 ส่งเสริมให้เอกชนและหน่วยงานผลิตสื่อทั่วไปช่วยผลิตสื่อการศึกษาสำหรับคนพิการ เช่น ให้งบอุดหนุนอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต ตลอดจนบุคลากร เป็นต้น

9.4 ส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการกีฬาและนันทนาการให้แก่คนพิการอย่างกว้างขวาง

นโยบายข้อ 9

ด้านการวิจัย โดยมีมาตรการให้ทุกหน่วยงานมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง พัฒนาองค์ความรู้ พัฒนาสื่อ และพัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงาน

นโยบายข้อ 10

ด้านการวิจัยและพัฒนา ให้หน่วยงานที่จัดการศึกษาเพื่อคนพิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการประเมินผล การปฏิบัติงานของตนเอง พัฒนาองค์ความรู้ พัฒนาสื่อ และพัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงาน

1.10 สิทธิและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิเศษ

ในต่างประเทศ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของเด็กพิเศษดังนี้

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการออกกฎหมายว่าด้วยการศึกษาของเด็กพิการในปี ค.ศ. 1975 ชื่อว่า Education for All Handicapped Children Act เรียกชื่อย่อว่า Public Law 94-142 (PL 94-142) ซึ่งมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1977 โดยกำหนดให้เด็กพิการทุกคนที่มีอายุระหว่าง 3-21 ปี ได้รับการศึกษาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ต่อมาในปี ค.ศ. 1990 PL 94 -142 ได้รับการเปลี่ยนเป็นกฎหมายชื่อว่า Individual with Disabilities Education Act : IDEA

(PL 101 - 476) กำหนดให้มีการจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีการกำหนดจุดประสงค์การวางแผนโปรแกรม และการติดตามผล ซึ่งมีจุดประสงค์ของกฎหมายดังนี้ (Smith. 1998 : 24)

1. เพื่อรับรองว่าเด็กพิการทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาที่เหมาะสมโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งเน้นการศึกษาพิเศษ และบริการที่เกี่ยวข้องที่สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของเด็ก

2. เพื่อรับรองว่าสิทธิของเด็กพิการและผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล ให้ได้รับการคุ้มครอง

3. เพื่อช่วยเหลือรัฐและท้องถิ่นในการจัดการศึกษาแก่เด็กพิการ

4. เพื่อประเมินผลและรับรองความมีประสิทธิภาพในการให้การศึกษาแก่เด็กพิการ

คำประกาศของสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของบุคคลพิการ

1. คำว่า บุคคลพิการ (Disable Person) หมายถึง บุคคลที่ไม่สามารถดูแลตัวเองได้ทั้งหมดหรือบางส่วนที่จำเป็น สำหรับการดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติ หรือการใช้ชีวิตในสังคมอันมีผลมาจากความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจไม่ว่าจะเป็นแต่กำเนิดหรือไม่ก็ตาม

2. บุคคลพิการจะได้รับประโยชน์จากสิทธิทั้งหมดที่กล่าวในคำประกาศนี้ สิทธิเหล่านี้จะให้กับบุคคลพิการทุกคน โดยปราศจากข้อยกเว้นใด ๆ ทั้งสิ้น และปราศจากความแตกต่างหรือการเลือกที่รักมักที่ชังในเรื่องเชื้อชาติ ผิวพรรณ เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สัญชาติหรือสังคมที่กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ ของคนพิการผู้นั้น หรือของครอบครัวของเขา

3. บุคคลพิการมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือในฐานะเป็นมนุษย์ผู้มีเกียรติ บุคคลพิการไม่ว่าจะมีมูลเหตุมาจากอะไร ลักษณะ และความพิการนั้นมากน้อยเพียงใดก็ตาม ย่อมได้รับสิทธิพื้นฐานเป็นพลเมืองทัดเทียมกับบุคคลอื่น ๆ ที่มีอยู่เท่ากัน ซึ่งมีสิทธิที่จะดำเนินชีวิตอย่างคนปกติและสมบูรณ์มากเท่าที่จะเป็นไปได้

4. บุคคลพิการมีสิทธิในฐานะพลเมือง และมีสิทธิทางการเมืองเช่นเดียวกับบุคคลปกติอื่น ๆ ยกเว้นคำประกาศสิทธิคนปัญญาอ่อน ซึ่งมีข้อจำกัดบางประการ หรือข้อระงับสิทธิของคนปัญญาอ่อน

5. บุคคลพิการมีสิทธิสมควรที่จะได้รับการสนับสนุนให้พวกเขาสามารถพึ่งตนเองได้มากเท่าที่จะเป็นไปได้

6. บุคคลพิการมีสิทธิที่จะได้รับการบำบัดรักษาทั้งทางการแพทย์ ทางจิต และทางกายภาพบำบัด ซึ่งรวมถึงการใช้วิยะเทียมด้วย การฟื้นฟูทางการแพทย์และสังคม การศึกษา การฝึกอาชีพ การฟื้นฟูสมรรถภาพ การให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และให้บริการอื่น ๆ

ซึ่งจะทำให้บุคคลพิการสามารถพัฒนาความสามารถและความชำนาญของเขาให้ถึงที่สุด เพื่อที่จะทำให้เขาเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้อย่างสมบูรณ์ หรือได้กลับเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอีกครั้งหนึ่ง

7. บุคคลพิการมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ พวกเขาสิทธิตามความสามารถที่จะได้รับสวัสดิการในการทำงานหรือได้รับประโยชน์จากผลผลิต และรายได้จากอาชีพและเข้ามีส่วนร่วมในสหพันธกรรมกรต่าง ๆ

8. บุคคลพิการสมควรที่จะได้รับสิทธิพิจารณาความต้องการพิเศษ ในการวางแผนทางเศรษฐกิจและสังคมระดับต่าง ๆ

9. บุคคลพิการมีสิทธิที่จะอยู่อาศัยกับครอบครัวหรือ พ่อ แม่ พ่อแม่อุปถัมภ์ และเข้ามีส่วนร่วมในสังคม ร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์และนันทนาการต่าง ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย บุคคลพิการ ไม่ควรได้รับการปฏิบัติแตกต่างไปจากบุคคลอื่น ๆ ยกเว้นแต่ที่จำเป็นสำหรับสถานะของบุคคลนั้น ๆ หรือเพื่อการแก้ไขสภาพที่บุคคลนั้นจำเป็นต้องได้รับ บุคคลพิการจำเป็นต้องอยู่ในสภาพที่พิเศษ สิ่งแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ในที่นั้นควรจะมีขีดจำกัดที่จะเป็นไปได้ เช่นเดียวกับการดำรงชีวิตปกติของบุคคลทั่วไป ผู้มีอายุเท่ากันกับเขาและเธอผู้นั้น

10. บุคคลพิการจะถูกปกป้อง จากการแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว จากกฎเกณฑ์ข้อบังคับทั้งหมด อันเนื่องมาจากการเลือกที่รักมักที่ชัง การถูกกีดกัน การกระทำทารุณหรือการถูกเหยียดหยาม

11. บุคคลพิการสามารถได้รับประโยชน์จากความช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เมื่อความช่วยเหลือนั้น ไม่ขัดกับการพิทักษ์สิทธิส่วนบุคคลและทรัพย์สิน ถ้ามีการพิจารณาคดีตามขบวนการ ยุติธรรมฟ้องร้องเขา การพิจารณาคดีนั้น ๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพความพิการทางร่างกายและจิตใจประกอบด้วย

12. เรื่องใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของบุคคลพิการ ควรจะปรึกษาแก๊งค์กรต่าง ๆ ของบุคคลพิการ

13. บุคคลพิการ ครอบครัว และชุมชนจะได้รับการบอกกล่าวโดยสื่อต่าง ๆ ถึงสิทธิของบุคคลพิการตามประกาศนี้

สำหรับประเทศไทยได้พยายามดำเนินการ เพื่อส่งเสริมสิทธิบุคคลพิการให้สอดคล้องกับสหประชาชาติ โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการจัดงานปีคนพิการขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วยกรรมการจากหน่วยราชการและองค์กรเอกชนหลายแหล่งร่วมกันจัดทำโครงการและแผน กิจกรรมปีคนพิการขึ้น โดยรัฐบาลได้กำหนดทั้งแผนระยะสั้น (จัดกิจกรรมเฉพาะปีคนพิการสากล 2534) ส่วนระยะยาวนั้นรัฐบาลมุ่งส่งเสริมสิทธิและโอกาสของบุคคล

ในการดำรงชีวิตและฟื้นฟูสมรรถภาพ เช่น จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์คนพิการจัดหาวิทยะ
เทียมหรือเครื่องช่วยความพิการจัดสร้างโรงงานให้บุคคลพิการมีการทำงานมากขึ้น ออก
กฎหมายสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพความพิการ เพื่อให้กฎหมายฉบับนี้เป็นหลักประกันใน
การช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพและส่งเสริมอาชีพแก่บุคคลพิการ รวมทั้งกำหนดหน้าที่ของ
หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในการจัดให้มีและขยายขอบเขตบริการต่าง ๆ ให้กับบุคคลพิการได้
กว้างขวางยิ่งขึ้น การดำเนินการตามกิจกรรมเหล่านี้เป็นทั้งการร่วมมือคือทั้งระหว่างราชการ
ไทยกับองค์การเอกชนในประเทศและความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาล
ไทยได้ร่วมมืออย่างใกล้ชิด กับทบวง การชำนานูพิเศษของสหประชาชาติ ในการช่วยเหลือ
บุคคลพิการ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงคำขวัญปีคนพิการสากล ที่เน้นเรื่องการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และ
เสมอภาค รวมทั้งคำขวัญปีคนพิการสากลประเทศไทยว่า

คนพิการมิใช่น้อย

ที่ไม่ได้อยู่ในปัญญา

คนพิการยังมีค่า

เมื่อพัฒนาให้ถูกทาง

รายละเอียดของสิทธิในคำประกาศสหประชาชาติแต่ละข้อ ประเทศใด สังคมใด
สามารถยึดถือปฏิบัติได้เพียงไรย่อมขึ้นอยู่กับสภาพฐานะทางเศรษฐกิจ ปัญหา และ
สภาพการณ์ต่าง ๆ ของแต่ละประเทศรวมทั้งวัฒนธรรม ประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจิตใจของ
คนในประเทศและสังคมแวดล้อมบุคคลพิการ จะเห็นความสำคัญในสิทธิของบุคคลเพียงไร
และให้การสนองตอบในแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพสถานการณ์นั้นเพียงไร หากผู้ปฏิบัติงาน
เกี่ยวกับบุคคลพิการทำเท่าที่ตนเองสามารถกระทำได้ ก็นับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าเพียงพอ
สำหรับที่จะเป็นจุดเริ่มต้นขยายขอบเขตในวงกว้างต่อไป แทนที่จะถือว่าไม่ใช่เป็นหน้าที่ของ
ตนเองและภาระหน้าที่ในการเสริมสร้างให้แก่บุคคลพิการนี้เป็นหน้าที่ของรัฐแต่ฝ่ายเดียว

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย พ.ศ. 2541

หลังจากมีปฏิญญาขององค์การสหประชาชาติแล้ว ได้มีประกาศการมีส่วนร่วม
อย่างเต็มที่ถึงความเสมอภาคของคนพิการในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก แผนงานและ
กฎระเบียบอื่น ๆ ที่ได้กำหนดไว้ก็นำไปสู่การปฏิบัติ ผู้แทนจากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ
ทั้งภาครัฐและเอกชน และองค์กรคนพิการ จึงได้ร่วมกันจัดทำปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย
เพื่อถือปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่คนพิการ ปฏิญญาว่า
ด้วยสิทธิคนพิการไทยนี้ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2541
และนายกรัฐมนตรีได้ลงนามในปฏิญญาเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2541 มีข้อความว่า

คนพิการหรือทุพพลภาพเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า จึงสมควรจะได้รับสิทธิ
และโอกาสในการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ ได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ

ได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองด้วยความเสมอภาค ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับความพิการ และได้รับการยอมรับในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

ปฏิญญานี้ว่าด้วยสิทธิคนพิการไทยนี้ให้ความสำคัญต่อสิทธิ โอกาส ความเสมอภาค การมีส่วนร่วม อย่างเต็มที่และความต้องการของคนพิการหรือทุพพลภาพ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

คณะผู้จัดทำอันประกอบด้วย องค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรของคนพิการ จะดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้คนพิการได้รับประโยชน์สูงสุด ตามเจตนารมณ์แห่งปฏิญญานี้

1. คนพิการมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีสิทธิ และเสรีภาพแห่งบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะพลเมืองไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมีสิทธิต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ภายใต้ปฏิญญานี้ โดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ และโดยปราศจากการแบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา การเมือง ภาษา ถิ่นกำเนิด เพศ อายุ หรือสถานะอื่นใด

2. คนพิการมีสิทธิแสดงความคิดเห็น และมีส่วนในกิจกรรมทางการเมือง

3. คนพิการมีสิทธิเข้าร่วมในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย และแผนงานทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

4. คนพิการมีสิทธิได้รับการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพ และพัฒนา ตั้งแต่แรกเกิดและแรกเริ่มที่พบความพิการ รวมทั้งผู้ปกครองและครอบครัวของคนพิการต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐในทุกด้านเพื่อให้สามารถฟื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนาคนพิการอย่างเต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล

5. คนพิการมีสิทธิได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างอิสระได้ด้วยตนเองอย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

6. คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพในระดับ ทุกรูปแบบของการจัดการศึกษาตามความต้องการของคนพิการอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบและการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยไม่มีการจำกัด กีดกันเลือก เลือกปฏิบัติหรือข้อยกเว้นใด ๆ

7. คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ การฝึกอาชีพ การประกอบอาชีพทุกประเภท ได้รับการจ้างงานหรือว่าจ้างเข้าทำงานตามความต้องการและความสามารถโดยได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการ ได้รับความก้าวหน้า รวมทั้งได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานโดยไม่มีกีดกันหรือเลือกปฏิบัติ

8. คนพิการมีสิทธิได้รับการป้องกันคุ้มครองจากการถูกคุกคามทางเพศ ทำร้ายร่างกาย และจิตใจ กักขัง เอารัดเอาเปรียบ หรือการแสวงหาประโยชน์ใด ๆ จากความพิการ ทั้งนี้ได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป

9. คนพิการมีสิทธิอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชนของตน และมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกิจกรรมของครอบครัว ชุมชน และสังคม

10. คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป

11. คนพิการมีสิทธิได้รับการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ให้ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้รับรู้และเข้าใจคนพิการในทางที่สร้างสรรค์ โดยเฉพาะในเรื่องสิทธิ ศักยภาพ และความสามารถ รวมทั้งการบำเพ็ญประโยชน์ของคนพิการ

12. คนพิการมีสิทธิได้รับและเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคนพิการ ทั้งนี้ต้องได้รับการสนับสนุนให้มีสื่อทุกประเภทที่เหมาะสมกับความพิการ รวมทั้งต้องจัดให้มีล่ามภาษามือ อักษรเบรลล์ สื่อบริการทางโทรศัพท์ หรืออุปกรณ์พิเศษอื่น ๆ ที่ใช้ในการสื่อสาร

13. คนพิการและครอบครัว ชุมชน สังคม มีสิทธิได้รับและเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร เพื่อทราบถึงสิทธิอันระบุไว้ในปฏิญญานี้โดยทั่วถึง

14. รัฐต้องให้ความสำคัญและปฏิบัติตามพันธสัญญาที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ซึ่งได้ลงนาม หรือตกลงร่วมกันในระดับประเทศและระดับนานาชาติ

สำหรับประเทศไทยนั้นมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของเด็กพิเศษดังนี้

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ให้ไว้ ณ วันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“คนพิการ” หมายความว่า คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง

“การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” หมายความว่า การเสริมสมรรถภาพ หรือการเสริมสร้างความสามารถของคนพิการให้มีสภาพที่ดียิ่งขึ้น โดยอาศัยวิธีการทางการแพทย์ ทางการศึกษา ทางสังคมและการฝึกอาชีพเพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสทำงาน หรือดำรงชีวิตในสังคมทัดเทียมคนปกติ

มาตรา 15 คนพิการที่ได้รับจดทะเบียนตามมาตรา 14 ให้ได้รับการสงเคราะห์การพัฒนาและการฟื้นฟูสมรรถภาพดังต่อไปนี้

(1) การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือการศึกษาระดับอาชีวศึกษา หรืออุดมศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสม ซึ่งให้ได้รับโดยการจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดรวมในสถานศึกษาธรรมดาก็ได้ โดยให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม หรือเสริมสร้างความสามารถของคนพิการ

(2) ให้คำแนะนำชี้แจงและปรึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายและสมรรถภาพที่อยู่ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้

(3) การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ

มาตรา 16 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งเรียกว่า “กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” ในสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินงานและสงเคราะห์ช่วยเหลือคนพิการและสนับสนุนสถาบันบริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทางการแพทย์ ทางการศึกษา ทางสังคม และการฝึกอาชีพ ตลอดจนศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535

หมวดที่ 2 ระบบการศึกษา

ข้อ 4.5 การศึกษาพิเศษ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางกายสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ได้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพร่างกาย จิตใจและความสามารถ และเป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือมีปัญญาเลิศได้พัฒนาความถนัดและอัจฉริยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ การจัดการศึกษาพิเศษนี้อาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะ หรือจัดในสถานศึกษาปกติตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาเพื่อคนพิการไว้ดังนี้

มาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง”

มาตรา 5 “ประชาชนชาวไทยไม่ว่าแหล่งกำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน”

มาตรา 26 “การใช้อำนาจองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

มาตรา 28 “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิ และเสรีภาพของผู้อื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญและไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน”

มาตรา 30 “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ทั้งชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางร่างกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรค หรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามมาตราสาม

มาตรา 43 “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย”

การจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ต้องดำคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนทั้ง ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 52 “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 53 “เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 55 “ บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 58 “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชนหรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด”

มาตรา 59 “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่อง ดังกล่าว ทั้งนี้ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 60 “บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตนตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 80 “รัฐต้องคุ้มครอง และพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของ หญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นและความเข้มแข็งของชุมชน

รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาส ให้มี คุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้”

มาตรา 82 “รัฐต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชนได้รับบริการที่ได้ มาตรฐานและมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง”

มาตรา 86 “รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงานโดยเฉพาะ แรงงานเด็ก และแรงงานหญิง จัดระบบแรงงานสัมพันธ์ การประกันสังคม รวมทั้งค่าตอบแทน แรงงานให้เป็นธรรม”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ได้กล่าวถึงสิทธิทางการศึกษาของคนพิการไว้ดังนี้

มาตรา 10 “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บ ค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคมซึ่งการสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่ง ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและ โอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใด ทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา 28 “หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคล ตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตาม ความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและ ศักยภาพ

สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และ วรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง และการค้นคว้า วิจัย เพื่อ พัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม”

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและ ทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และ ต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษาดังนี้

(1) ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจ จัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

(2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและ ทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความ เหมาะสมและความจำเป็น

ทั้งนี้ ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดม ทรัพยากรดังกล่าวโดยการสนับสนุน การอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีตาม ความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อ การศึกษา ในโอกาสแรกทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อ การศึกษา ในโอกาสแรกทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อ การศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เหมาะสม โดยคำนึงถึง ความสามารถของบุคคลนั้น

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2545 - 2549 ส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา

พิเศษ

วัตถุประสงค์ของแผน

มีตอนหนึ่งที่กล่าวถึงเด็กพิการว่า เน้นการจำกัด ลด ขจัดปัญหาความยากจน ความขัดสน ความด้อยทั้งโอกาสและศักดิ์ศรีของประชาชนไทยและสังคมไทย ด้วยการเน้นการเข้าถึงบริการการศึกษาสำหรับทุกคน และการปฏิรูปโครงสร้างที่เป็นอยู่ให้เอื้อต่อการสร้าง ระบบบริหารและการจัดการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มุ่งเน้นให้เกิดการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา จากภาครัฐสู่ภาคประชาชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน และภาคธุรกิจเอกชน เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและมีคุณภาพในการบริหาร และการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในส่วนความรับผิดชอบของตน เพื่อให้ทุกส่วนในสังคม โดยเฉพาะบุคคลกลุ่มด้อยโอกาส ซึ่งครอบคลุมถึงกลุ่มผู้ยากไร้ ผู้อยู่ห่างไกลที่เสียเปรียบ ผู้อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ผู้พิการ และทุพพลภาพ ได้เข้าถึงบริการและการจัดบริการอย่างทั่วถึง เป็นธรรม มีความรู้ พึ่งตนเองได้ สามารถประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ทุกส่วนของสังคมอย่างมีคุณภาพ อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน ความทุกข์ยาก และปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ ได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 2 สภาพปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน เรื่องเกี่ยวกับประชากร กล่าวว่าในกลุ่มประชากรวัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแม้ประเทศไทยจะสามารถจัดการศึกษาได้ก้าวหน้าเป็นที่น่าพอใจ โดยมีอัตราเด็กในวัยการศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าสู่การศึกษาในระบบได้อย่างน่าพอใจในระดับหนึ่ง และมีอัตราผู้เข้าเรียนการศึกษานอกระบบในอัตราก้าวหน้า แต่ก็ยังพบว่ายังมีปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อกลุ่มเด็กวัยดังกล่าวนี้ ทำให้ผลของการจัดการศึกษาไม่ทั่วถึง ด้อยคุณภาพและ ประสิทธิภาพ ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากปัญหาการวางแผน และการจัดดำเนินการศึกษาไม่เหมาะสมทั้งในเรื่องหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอน ที่ไม่สามารถสนองต่อวิถีชีวิตและความต้องการของกลุ่มเด็ก ด้อยโอกาส ขาดรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ซึ่งจะเป็นทางเลือกให้แก่กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ไม่สามารถเข้าเรียนในระบบโรงเรียนปกติได้ ปัญหาการจัดให้บริการทางการศึกษายังไม่เสมอภาคและทั่วถึง โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ได้แก่ บุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือด้อยโอกาส รวมทั้งบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษที่ยังไม่ได้รับการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมกับความสามารถหรือศักยภาพของแต่ละบุคคล รวมถึงปัญหาเรื่องการศึกษา ในการพัฒนาอาชีพครูให้เป็น

วิชาชีพชั้นสูงนี้ จะต้องทบทวนกระบวนการ ที่เกี่ยวกับครูทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่ององค์กร วิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู และ บุคลากรทางการศึกษา ระบบเงินเดือนครู ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับ และ ระบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจ รวมทั้งส่งเสริมการผลิตและพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับ ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การพัฒนามาตรฐานและ จรรยาบรรณของวิชาชีพ กับแนวทางวิธีการให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคล ในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

บทที่ 4 วัตถุประสงค์และแนวนโยบายเพื่อดำเนินการ แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ พัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ก่อนการดำเนินงาน

กรอบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิเศษ

1. จัดบริการการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ ด้านต่าง ๆ

2. ส่งเสริมการจัดการศึกษาเฉพาะทาง เพื่อสนองความต้องการเฉพาะโดยคำนึงถึง นโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิเศษ

1. ส่งเสริมการจัดการศึกษาทุกระดับสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ ได้แก่ ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ดนตรี และกีฬา ด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดย คำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

2. ส่งเสริมการจัดตั้งสถาบัน/ศูนย์วิจัยและพัฒนาการ ระดับชาติสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ เพื่อทำหน้าที่วิจัย เผยแพร่ และเสนอแนะความรู้เกี่ยวกับการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ รวมทั้งประสานความร่วมมือกับนานาชาติในการพัฒนา การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษของประเทศให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิเศษ

1. พัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ สำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งต้อง มีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิต ของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

สถานศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษ

1. เป็นสถาบันผลิตครูต้องปรับปรุงหลักสูตร กระบวนการผลิต การบริหารและการ จัดการและการพัฒนา เพื่อให้สามารถผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพในปริมาณที่ เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของหน่วยงานใช้ครู เช่น ครูและบุคลากร

ทางการศึกษาสำหรับการศึกษาพิเศษ ครูและบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งตามความต้องการของชุมชนและของประเทศโดยรวม

แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ การจัด ลด ขจัดปัญหาทางโครงสร้างที่ก่อให้เกิด และ/หรือคงไว้ซึ่งความยากจน ขัดสนด้วยโอกาสและศักดิ์ศรีของคน และสังคมไทย เพื่อสร้างความเป็นธรรม ในสังคม

ความยากจนขัดสนด้วยโอกาสในการเข้ารับบริการการศึกษาและการฝึกอบรมในรูปแบบต่าง ๆ ยังเป็นปัญหาหลักที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการจัดการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึงดังนั้น เพื่อให้คนไทยทุกคนมีโอกาส และความเสมอภาค ที่จะพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพสามารถประกอบอาชีพ หาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างมีความสุขตามสมควร รวมทั้งสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการกิจกรรมสาธารณะที่มีผลกระทบต่อตนเอง ชุมชนและท้องถิ่น จึงควรกำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การดำเนินงานไว้ดังต่อไปนี้

เป้าหมาย

1. ประชากรในวัยเรียนโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ซึ่งครอบคลุมถึงกลุ่มผู้ยากไร้ ผู้อยู่ห่างไกลที่เสียเปรียบ ผู้อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ผู้พิการและทุพพลภาพ ทั้งที่อยู่ในเมืองและในชนบท มีโอกาส ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานสิบสองปีในรูปแบบที่หลากหลายที่จัดอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง
2. ประชากรผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่มมีโอกาสเข้าถึงและได้รับบริการทางการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพที่จัดอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
3. มีการบริหารและจัดการศึกษาที่เป็นอิสระ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

รัฐบาล

1. แก้ไขและปรับปรุง กฎหมาย กฎ ระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อจัดหลักสูตรการศึกษาที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้ด้อยโอกาสและผู้อยู่ในภาวะยากลำบากกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษา เช่น ให้อุปกรณ์การศึกษา จัดที่พักระหว่างเรียน จัดอาหารและกองทุนให้กู้ยืม เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อการเข้าถึงบริการการศึกษา และให้สามารถศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น หรือสามารถประกอบสัมมาชีพ มีรายได้ และพึ่ง ตนเองได้ในอนาคต

2. กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และแผนการดำเนินงาน ที่ชัดเจนในการเข้าถึงบริการ การศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ของผู้ด้อยโอกาส และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากกลุ่ม ต่าง ๆ รวมทั้งการประสานการจัดทำแผนปฏิบัติการ และการดำเนินงานร่วมกันอย่าง มีสหวิชาชีพ

3. จัดสรรงบประมาณการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสและผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากกลุ่ม ต่าง ๆ เพิ่มเติมจากค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักเรียนในแต่ละระดับการศึกษาตามที่กำหนด เพื่อให้ บุคคล ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ สามารถจัดเตรียมสภาพแวดล้อม สื่อ และอุปกรณ์การเรียน การสอนที่จำเป็นสำหรับการศึกษาพิเศษให้เพียงพอและเหมาะสม

4. กำหนดเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เหมาะสม เป็น ธรรม และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยจะต้องคำนึงถึงสภาพปัญหาและความต้องการของ ท้องถิ่นและบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความต้องการทางการศึกษาไม่เหมือนกัน และมีเกณฑ์ในการ จัดสรร งบประมาณเพื่อการศึกษาเป็นพิเศษให้แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสโดยตรง การให้สินเชื่อเพื่อ การศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

สาระสำคัญของแผนพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ(พ.ศ. 2543 - 2549)

ของกระทรวงศึกษาธิการ

แผนพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ (พ.ศ. 2543 – 2549) กระทรวงศึกษาธิการ มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

บทที่ 1 เจตนารมณ์ แนวคิดและนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

- เจตนารมณ์ แผนพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อคนพิการวางอยู่บนพื้นฐานความ รับผิดชอบในสิทธิพื้นฐานของเด็ก เยาวชน และประชาชนไทยทุกคน ที่จะได้รับการศึกษาเพื่อ พัฒนาความรู้ความสามารถ ให้เต็มตามศักยภาพของตน ซึ่งคนพิการก็ถือว่าเป็นทรัพยากร บุคคลที่ต้องมีศักยภาพเพียงพอที่จะมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ และพึ่งพา ตนเองได้ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข

- แนวคิด และความจำเป็นในการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ การจัดการศึกษาเพื่อ คนพิการในประเทศไทยได้เริ่มต้นมานานหลายปีแล้ว ในปัจจุบันได้มีการพัฒนางาน การศึกษา เพื่อคนพิการมากขึ้น โดยมีการบัญญัติรับรองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการกำหนดไว้ใน กฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย และมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับ การศึกษาเพื่อคนพิการ

- นโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ กำหนดไว้ 9 ข้อ คือ ด้านบริการ การศึกษา ด้านการจัดการศึกษา ด้านการรับนักเรียน ด้านหลักสูตร ด้านการบริหารการศึกษา ด้านทรัพยากร ด้านบุคลากร ด้านการประเมินคุณภาพ และด้านการส่งเสริมเอกชน

- ยุทธศาสตร์หลัก ใช้กฎหมายเป็นกลไกในการจัดศึกษาเพื่อคนพิการ มุ่งให้ สถานศึกษาเพิ่มการรับนักเรียนพิการให้มากขึ้น และเปิดโอกาสให้คนพิการมีสิทธิ ทางเลือก โอกาสที่จะเข้าศึกษาเฉพาะความพิการมากขึ้น ให้มีการวิจัยเพื่อปรับปรุงหลักสูตรสำหรับคน พิการ มีระบบการจัดการเพื่อคนพิการที่มีคุณภาพ มีกลไกการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

บทที่ 2 สภาพปัจจุบันและแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

- สภาพปัจจุบัน การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการในประเทศไทยได้มีการขยายการ ให้บริการมาโดยตลอด และมีการบริการหลายลักษณะ แต่ก็ยังไม่สามารถสนองตอบความ ต้องการของคนพิการได้เพียงพอ ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบใน การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการดังนี้ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมพลศึกษา และ กรมศิลปากร

- การจำแนกความพิการ เพื่อการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้จำแนก ความพิการทางการศึกษาไว้ 9 ประเภท คือ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความ บกพร่องทางการได้ยิน บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลที่มีความบกพร่อง ทาง ร่างกายหรือสุขภาพ บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูด และภาษาบุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ บุคคลออทิสติก และบุคคลพิการซ้อน

- การดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ กำหนดไว้ดังนี้ คือ จัดตั้ง คณะกรรมการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการและคณะกรรมการ 16 ชุด จัดทำฐานข้อมูล คนพิการ กำหนดประเภทความพิการ จัดทำมาตรฐานการศึกษาเพื่อคนพิการ หลักสูตรสื่อและ เทคโนโลยี ผลิตและพัฒนาบุคลากร ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เพื่อคนพิการให้เพียงพอ และมีคุณภาพแก้ไขกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการ ดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ จัดทำและจัดสรรงบประมาณ จากภาครัฐให้สอดคล้องกับ ภารกิจการจัดการศึกษาแต่ละ รูปแบบ โรงเรียนและสถานศึกษารับคนพิการเข้าเรียนตามระดับ ความพิการ กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดการศึกษาให้คนพิการในกลุ่มอายุซึ่งมีข้อจำกัดที่ ต้องการเรียนกับการศึกษานอกระบบ ประสานงานกับหน่วยงานกระทรวงศึกษาธิการเพื่อ ขอความสนับสนุนและความร่วมมือในการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ และมีการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อ คนพิการ

- รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ได้แก่ การเรียนร่วม โรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ การจัดในครอบครัว การจัดโดยชุมชน การจัดในสถานพยาบาล การจัดในศูนย์การศึกษาพิเศษ และการจัดการศึกษาออกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย

บทที่ 3 แผนปฏิบัติการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ระยะเร่งด่วน (พ.ศ. 2543 – 2545)
กระทรวงศึกษาธิการ ใช้งบประมาณในการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการระยะเร่งด่วน (ปีงบประมาณ 2543 – 2545) รวมทั้งสิ้น 7,850.575 ล้านบาท ดังนี้

- การขยายบริการจัดการศึกษา ขอใช้งบประมาณ 5,399.363 ล้านบาท โดยแยกเป็นการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน 2,569.970 ล้านบาท การจัดการเรียนร่วมกับเด็กทั่วไป 2,488.464 ล้านบาท การศึกษานอกระบบโรงเรียน 233.799 ล้านบาท และการกีฬาและนันทนาการ 107.130 ล้านบาท

- การพัฒนาระบบบริหาร และการประสานงาน ขอใช้งบประมาณ 2,033.232 ล้านบาท โดยแยกเป็น การจัดตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษ ระดับเขตการศึกษาและระดับจังหวัด 1,614.100 ล้านบาท การปรับปรุงและจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ 108.660 ล้านบาท การปรับปรุงและจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ การบรรจุบุคลากรทางการศึกษาพิเศษ 272.061 ล้านบาท การตรวจสอบและประกันคุณภาพในการจัดการศึกษาพิเศษ 36.221 ล้านบาท การปรับระเบียบ และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ ไม่ขอใช้งบประมาณและการประชาสัมพันธ์ 2.190 ล้านบาท

- การพัฒนาวิชาการ ขอใช้งบประมาณ 417.982 ล้านบาท โดยแยกเป็นการฝึกอบรม 74.490 ล้านบาท การส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอน 299.282 ล้านบาท การวิจัย 24.768 ล้านบาท และการประชุมสัมมนา 19.440 ล้านบาท

บทที่ 4 แผนพัฒนาการศึกษาเพื่อคนพิการ ระยะยาว (พ.ศ. 2546 – 2549)

- แนวทางการดำเนินงานในระยะยาว คือ ให้คนพิการมีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง ต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และตามอัธยาศัย พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร สื่อ และวิธีการประเมินผลการศึกษาทุกระดับให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภท จัดให้มีและพัฒนากลไกที่จะเชื่อมโยงและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของคนพิการทุกด้าน ให้มีการวิจัย พัฒนารูปแบบ และเกณฑ์การประเมินผลคนพิการ ส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณการกีฬาและนันทนาการแก่คนพิการ ส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรอาสาสมัครเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อคนพิการให้มีการดำเนินการอย่างจริงจัง ให้มีศูนย์ครูเดินสอนสำหรับโครงการเรียนร่วม และจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 55

- การปรับปรุงโครงสร้าง และองค์กร ต้องสอดคล้องกับระบบบริหารตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยจัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษแห่งชาติขึ้นเป็นหน่วยงานกลาง อยู่ภายใต้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา (ภาค) ศูนย์การศึกษาพิเศษ (เพื่อคนพิการ) ประจำจังหวัด และศูนย์การศึกษาพิเศษเขตพื้นที่การศึกษาพิเศษ เป็นเครือข่ายในส่วนภูมิภาค

การจัดสรรและการบริหารงบประมาณต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับแนวทางการกระจายอำนาจในอนาคต และมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น ดังนั้นการบริหารงบประมาณ ด้านการศึกษาเพื่อคนพิการจะเป็นรูปแบบการกระจายอำนาจ โดยให้มีการจัดสรรเป็นงบบุคลากร เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่ง จัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายต่อหัว ตามประเภทความพิการ และให้มีการสมทบงบประมาณจากท้องถิ่นอีกส่วนหนึ่ง

บทที่ 5 เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ

- เงื่อนไขด้านงบประมาณ รัฐต้องสนับสนุนงบประมาณ ตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ของกระทรวงศึกษาธิการ การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการจึงจะบรรลุตามเจตนารมณ์ และการลงทุนครั้งนี้จะเป็นการจัดบริการขั้นพื้นฐานให้แก่กลุ่มคนที่รัฐจะต้องดูแลเป็นพิเศษ

- เงื่อนไขทางสังคม แผนพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการของกระทรวงศึกษาธิการจะเป็นแผนการทำงาน สำหรับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการอย่างครบวงจร สังคมจะต้องตระหนักว่าการขยายการศึกษาเพื่อคนพิการ ทุกคนในสังคมจะต้องร่วมรับผิดชอบในงบประมาณ ที่เพิ่มขึ้นด้วย วัฒนธรรมในการจัดการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุด เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม จะต้องสร้างความตระหนักให้สมาชิกของสังคมและผู้รับผิดชอบต่อการศึกษาว่า โรงเรียนเป็นสมบัติของสังคมที่สร้างเสริมความรัก ความเอื้อเฟื้อ ความอบอุ่น และมุ่งให้นักเรียนมีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความเข้าใจและเห็นใจเพื่อนร่วมสังคม

- เงื่อนไขในการจัดการบริหาร ต้องมีความชัดเจน ดังนี้ ให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษแห่งชาติ ทำหน้าที่ในการวางแผน กำกับ ดูแล ติดตาม ประเมินผล จัดทำงบประมาณและประสานงาน ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา (ภาค) ศูนย์การศึกษาพิเศษ (เพื่อคนพิการ) ประจำจังหวัด และศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่เป็นศูนย์เตรียมการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจัดทำและจัดสรรงบประมาณให้แก่สถานศึกษา ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ให้สถานศึกษาของรัฐและเอกชนจัดบริการ การศึกษาเพื่อคนพิการ ให้มีการผลิต และพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษาพิเศษให้เพียงพอกับความต้องการ ให้

องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการของ
กระทรวงศึกษาธิการ ให้สภา คนพิการและองค์กรอิสระ มีหน้าที่ตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน
ตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อคนพิการของกระทรวงศึกษาธิการ และให้หัวหน้าส่วน
ราชการทุกกรมในกระทรวงศึกษาธิการบริหารงานให้เป็นไปตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา
เพื่อคนพิการของกระทรวงศึกษาธิการ และในการดำเนินการ ดังกล่าวต้องอาศัยกฎหมาย ซึ่ง
ได้แก่กฎกระทรวงเป็นตัวกำหนดให้การจัดการศึกษาแก่คนพิการเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐต้องจัดให้
ตั้งแต่แรกเกิดหรือเมื่อพบความพิการ